

WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA
IM. KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ W KRAKOWIE

PRACE MONOGRAFICZNE

Nr 163

Edward Stachurski

**Rozwój i zróżnicowanie
słownictwa pisarza**

**Na podstawie prób tekstowych
z utworów Adolfa Dygasińskiego**

WYDAWNICTWO NAUKOWE WSP

ISSN 0239-6025

**Rozwój i zróżnicowanie
słownictwa pisarza.
Na podstawie prób tekstowych
z utworów Adolfa Dygasińskiego**

**Prace Monograficzne
Wyższej Szkoły Pedagogicznej
w Krakowie**

Nr 163

**Etudes Monographiques
de l'Ecole Normale Supérieure
à Cracovie**

Edward Stachurski

**Rozwój i zróżnicowanie
słownictwa pisarza**

**Na podstawie prób tekstowych
z utworów Adolfa Dygasińskiego**

**Kraków 1993
Wydawnictwo Naukowe WSP**

Recenzenci

Prof. dr MARIAN KUCAŁA
Doc. dr hab. TADEUSZ SZYMAŃSKI

Zuzanna Czarnecka
Marta Łukaszczyk
(redaktorzy Wydawnictwa)

WYDAWNICTWO NAUKOWE WSP. KRAKÓW, UL. KARMELICKA 41
Nakł. 200 egz. Ark. wyd. 2,5. Zm. 10-93.

Sposoby opisywania słownictwa pisarzy

W dotychczas opublikowanych opracowaniach słownictwa pisarzy (zarówno w pracach poświęconych wyłącznie leksyce wszystkich lub wybranych utworów, jak i w odpowiednich rozdziałach kompletnej monografii językowych) niemal zawsze pomijano kwestię zmian elementów leksykalnych w poszczególnych okresach twórczości danego autora. Charakteryzując tę stronę tekstów literackich, badacze wyławiają osobliwości leksykalne analizowanych utworów i przedstawiają je najczęściej w porządku alfabetycznym, bez dodatkowych podziałów wewnętrznych, np. z utworów W. Rzewuskiego¹, F. Bohomolca², J. Chodźki³, A. Mickiewicza⁴, W. Syrokomli (L. Kondratowicza)⁵, A. Fredry⁶, R. W. Berwińskiego⁷, T. Lenartowicza⁸, K. Ujejskiego⁹.

Alfabetyczne uporządkowanie materiału leksykalnego zastosowane zostało także w opracowaniach niektórych rodzajów osobliwości leksykalnych, np. czechizmów w tekstach M. Reja¹⁰, dialektyzmów w utworach J. Jurkowskiego¹¹ i W. Potockiego¹², regionalizmów w języku F. Karpińskiego¹³, prowincjonalizmów białoruskich w tekstach T. Zana, J. Czeczota, O. Pietraszkiewicza, T. Łozińskiego i A. Mickiewicza¹⁴, dialektyzmów w roli archaizmów w niektórych dziełach A. Mickiewicza¹⁵ i wyrazów łowieckich w powieściach J. Weyssenhoffa¹⁶.

Często badacze porządkują alfabetycznie wyrazy w grupach wydzielonych według kryteriów semantycznych lub semantyczno-gramatycznych, np. zapożyczenia w języku Biernata z Lublina¹⁷, archaizmy, regionalizmy, indywidualizmy, zapożyczenia, wyrazy mitologiczne, synonimy i epitety w języku J. Kochanowskiego¹⁸, charakterystyczne zdrobnienia i dialektyzmy w języku Sz. Szymonowicza¹⁹, osobliwości i zapożyczenia w języku A. Gdacjusza²⁰, zapożyczone z łaciny słownictwo potoczne, religijne, związane z tradycją literacką i w ogóle z kulturą w języku J. Jabłonowskiego²¹, semantycz-

no—stylistyczne warstwy osobliwości leksykalnych w języku “Pieśni” K. Beniśławskiej²², archaizmy, poetyzmy, prozaizmy, gwaryzmy, prowincjonalizmy, indywidualizmy i zapożyczenia w języku F.D. Książnika²³, wyrazy obce i neologizmy w komediach A. K. Czartoryskiego²⁴, osobliwości i zapożyczenia w języku komediopisarzy Oświecenia²⁵, kategorie semantyczne słownictwa i zapożyczenia w publicystyce Oświecenia i Romantyzmu²⁶, archaizmy, neologizmy i białorusycyzmy w języku filomatów²⁷, kategorie gramatyczno-semantyczne słownictwa i zapożyczenia w tekstach J. Słowackiego²⁸, archaizmy, gwaryzmy i neologizmy w utworach Z. Krasieńskiego²⁹, zapożyczenia, archaizmy, regionalizmy i indywidualizmy w języku W. Syrokomli³⁰, prowincjonalizmy i zapożyczenia w języku J. Lompy³¹, wyrazy specyficznie użyte i archaizmy w języku T. T. Jeża (Z. Miłkowskiego)³², archaizmy, dialektyzmy i neologizmy w języku M. Konopnickiej³³, archaizmy i neologizmy w poezji W. Rolicza—Liedera³⁴, archaizmy, dialektyzmy i neologizmy w języku B. Leśmiana³⁵, archaizmy, dialektyzmy, wyrazy niedoborowe, socjoprofesjonalizmy i neosemantyzmy w tekstach literackich M. Dąbrowskiej³⁶.

Tę metodę opisu i porządkowania materiału językowego widzimy w opracowaniach poświęconych wybranej jednej osobliwości leksykalnej pisarza, np. elementom kresowym w języku niektórych polskich pisarzy XVI i XVII w. (Biernata z Lublina, M. Reja, S. Orzechowskiego, S. F. Klonowica, M. Sępa Szarzyńskiego, Sz. Szymonowica, Sz. Zimorowicza i B. Zimorowicza)³⁷, niektórym osobliwościom leksykalnym w języku L. Mierosławskiego³⁸, i Lelewela³⁹, archaizmom w utworach Mickiewicza⁴⁰, kresowizmom i wschodniosłowiańskim elementom leksykalnym w języku literackim E. Orzeszkowej⁴¹, słownictwu teatralnemu w utworach W. Reymonta⁴², elementom gwary podhalańskiej w twórczości S. Witkiewicza⁴³, dialektyzmom w utworach J. Kasprowicza⁴⁴, niektórym osobliwościom leksykalnym w języku Ś. Wyspiańskiego⁴⁵, neologizmom w twórczości S. Przybyszewskiego⁴⁶, elementom gwary krakowskiej w utworach K. Krumłowskiego⁴⁷, archaizmom w poezji B. Leśmiana⁴⁸, niektórym osobliwościom leksykalnym w utworach satyrycznych A. Nowaczyńskiego⁴⁹, słownictwu żydowskiemu w utworach W. Łozińskiego⁵⁰.

W pracach zawierających charakterystykę wybranej grupy słownictwa występującego w tekstach literackich elementy leksykalne opisywane bywają także bez sporządzenia ich uporządkowanego wykazu, np. synonimy i epitety w utworach J. Kochanowskiego⁵¹, wyrazy obce w języku tego poety⁵², zapożyczenia, neologizmy,

dialektyzmy i profesjonalizmy w języku S. Staszica⁵³, archaizmy w utworach A. Mickiewicza⁵⁴, słownictwo poezji miłosnej J. Słowackiego⁵⁵, terminologia teatralna C. K. Norwida⁵⁶, słownictwo z zakresu nazw kolorów w utworach W. Reymonta⁵⁷, neologizmy, archaizmy i dialektyzmy w poezji B. Leśmiana⁵⁸, neologizmy i zapożyczenia w języku S. I. Witkiewicza⁵⁹. W podobny sposób charakteryzowane jest przez badaczy słownictwo niektórych pisarzy w pracy zbiorowej o języku osobniczym⁶⁰.

Rzadziej badacze dokonują opisu słownictwa pisarza z uwzględnieniem podziału całej jego twórczości na dwa lub trzy okresy, np. tak rozpatrywane są osobliwości leksykalne, a szczególnie regionalizmy wileńskie w dwóch okresach twórczości J. I. Kraszewskiego⁶¹ oraz funkcje dialektyzmów w trzech grupach utworów W. Orkana, ułożonych chronologicznie⁶². Zdarza się, że w monografii twórczości pisarza znajdujemy luźne uwagi o zauważonych zmianach w słownictwie tego twórcy, np. wzmianki o mniejszym lub większym wykorzystaniu dialektyzmów w różnych okresach twórczości J. Lompy, także w zależności od gatunku literackiego⁶³, spostrzeżenia o występowaniu neologizmów w różnych okresach twórczości C. K. Norwida⁶⁴, konstatacje o stopniu wykorzystania słów gwarowych i potocznych w niektórych tekstach literackich A. Dygasińskiego z różnych okresów twórczości⁶⁵.

W opracowaniach napisanych z wykorzystaniem metod językoznawstwa statystycznego (charakteryzujących ilościowo słownictwo kilku lub wszystkich utworów pisarza) na ogół nie uwzględnia się chronologicznych zmian wśród elementów leksykalnych. Można tu wymienić dane statystyczne o słownictwie J. Kochanowskiego i M. Reja⁶⁶, charakterystykę ilościową czterech podstawowych kategorii semantyczno-gramatycznych w tekstach A. Asnyka i K. Tetmajera⁶⁷, statystyczny opis słownictwa w utworach polskich naturalistów (I. Dąbrowskiego, A. Dygasińskiego, A. Gruszeckiego, Z. Niedźwiedzkiego, J. Sawickiej-Ostoj, A. Sygietyńskiego i G. Zapolskiej)⁶⁸, porównawcze ujęcie słownictwa rzadkiego w wybranych tekstach S. Żeromskiego, J. Iwaszkiewicza, J. Andrzejewskiego i J. Zawiejskiego⁶⁹, charakterystykę ilościową słownictwa poezji, dramatu i prozy K. K. Baczyńskiego⁷⁰, statystyczny opis czasowników w tekstach opowiadań K. Brandysa⁷¹, badania nad strukturą ilościową słownictwa "Vade-mecum" C. Norwida⁷² oraz słownictwa poezji i prozy T. Nowaka⁷³.

W niektórych pracach tego typu chronologia dochodzi do głosu, np. w statystyczno-językowej charakterystyce poezji J. Przybosa mamy porównanie poetyckiego słownictwa L. Staffa i J. Brzękowskiego ze słownictwem J. Przybosa z pierwszego

i drugiego okresu jego twórczości⁷⁴. Ciekawe metodologicznie i godne naśladowania są szkice W. Kuraszkiewicza o języku M. Reja, zawierające m.in. porównanie kilku wielkich dzieł pisarza ze względu na zasób słownictwa⁷⁵.

Podobną metodę zastosowała M. Karplukówna, charakteryzując słownictwo satyr, panegiryków i "Tragedii o polskim Scylurusie" J. Jurkowskiego, jednak utwory te zostały wydane niemal w tym samym czasie i dlatego wnioski badaczki nie ustalają zmian w słownictwie, lecz określają dobór wyrazów w zależności od gatunku literackiego⁷⁶. Interesującą próbą porównawczego opisu słownictwa dwóch utworów jednego autora z zastosowaniem statystyki i teorii informacji są badania leksykometryczne "Monachomachii" i "Antymonachomachii"⁷⁷.

Próby opisu słownictwa tekstów literackich Adolfa Dygasińskiego

Twórczość pisarska trwająca dość długo (kilkadziesiąt lub przynajmniej kilkanaście lat) i wyraźnie zmieniająca swój charakter wymaga bardziej wszechstronnych badań, m.in. uprawnione jest zamierzenie badawcze polegające na dokładnym przesłedzeniu zmian w wyzyskanym dla celów ideowo-artystycznych słownictwie. W ten sposób należy przebadać utwory A. Dygasińskiego, który uprawiał beletrystykę około dwudziestu lat, przy czym, jak wiadomo, jego twórczość nie jest monolitem.

Częściowe próby opisu słownictwa utworów tego pisarza koncentrowały się na wykorzystaniu dialektyzmów⁷⁸, archaizmów⁷⁹ i słownictwa środowiskowego⁸⁰. Są też opracowania spotykanych w tekstach autora "Godów życia" nazw ptaków⁸¹ oraz nazw własnych⁸². Dzięki zastosowaniu metod językoznawstwa statystycznego mogłem scharakteryzować ogólnie sondażową próbę leksykalną 10 000-wyrazową reprezentującą wszystkie teksty literackie Dygasińskiego na tle słownictwa innych naturalistów oraz słownictwa polszczyzny współczesnej⁸³.

Pierwszej próby systematycznego opisu zmian w słownictwie tekstów literackich A. Dygasińskiego dokonałem na podstawie analizy małych próbek statystycznych pobranych ze wszystkich utworów wydanych za życia pisarza⁸⁴. Leksykalne próbki sondażowe umożliwiły systematyczne i dość dokładne porównanie owych utworów (bardzo dużego korpusu tekstowego) pod względem słownictwa, przy czym podczas analizowania próbek pomijane było słownictwo podstawowe, a notowane i zestawiane: 1) słownictwo typowo literackie oraz elementy stylu publicystycznego i popularno-naukowego, 2) słownictwo potoczne, gwarowe i archaiczne, 3) słownictwo środowiskowe. Na podstawie porównań tych trzech grup leksykalnych zaobserwowanych w małych fragmentach utworów ze wszystkich okresów twórczości Dygasińskiego wprowadziłem kilka wniosków o zmianach w słownictwie tekstów literackich tego pisarza. Duże zróżnicowanie słownictwa literackiego autora "Beldonka" związane jest nie tylko z tematyką jego utworów i ukazywanymi w nich środowiskami, ale też z modyfikowaniem stosowanej przez niego metody twórczej⁸⁵.

Technika opracowania badanego materiału leksykalnego

Aby jeszcze dokładniej opisać linię rozwojową leksyki Dygasińskiego, warto prześledzić zmiany w słownictwie pełnosemantycznym na podstawie analizy jakościowej i ilościowej początkowych partii tekstu ciągłego (o długości 10 000 wyrazów) czterech ważnych utworów z różnych okresów twórczości tego naturalisty: pierwszej opublikowanej książki pt. "Na pańskim dworze" (1883), przełomowego dla jego metody twórczej "Beldonka" (1888), powieści "Zajac" (1898) umieszczonej na liście lektur szkolnych i ostatniego większego utworu wydanego za życia pisarza - "Godów życia" (1902). Jak widać, odstępy czasowe między analizowanymi utworami powieściowymi nie są duże. Dlatego różnice leksykalne między tymi tekstami wynikają przede

wszystkim z tego, czy i w jakim stopniu autor zastosował w nich stylizację (dialektyzację lub archaizację).

Listy alfabetyczne i rangowe słownictwa porównywanych fragmentów tekstów o tej samej długości otrzymałem, stosując maszynę cyfrową CYBER i program sortowania tekstów opracowany w zakładzie Języka Polskiego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie⁸⁶. Porównując te listy między sobą oraz z listą ujmującą słownictwo 10 000-wyrazowej próby tekstowej reprezentującej wszystkie wydane drukiem utwory Dygasińskiego⁸⁷, określiłem tzw. słowa-klucze dla wymienionych 4 utworów. Wyodrębniłem w analizowanych 4 próbach i porównałem słownictwo pełnosemantyczne (4 kategorie gramatyczno-semantyczne: rzeczowniki, przymiotniki, czasowniki i przysłówki), a przez to otrzymałem grupy słów nie powtarzających się. Pozwoliło to ustalić i ukazać tendencje w wyzyskiwaniu przez pisarza dla celów artystycznych określonych typów słownictwa oraz pewnych struktur słowotwórczych. Dokonawszy porównań, mogłem precyzyjnie określić wielkość grup słownictwa nie powtarzającego się i ukazać proporcje między kategoriami wyrazów uzasadnione czynnikami artystyczno-literackimi.

Zasób leksykalny porównywanych utworów

10 000-wyrazowe próby tekstowe z czterech utworów Dygasińskiego mają słowniki różnej wielkości: "Na pańskim dworze" - 3181, "Beldonek" - 2283, "Zajac" - 3153, "Gody życia" - 3476 wyrazów-haseł. Gdy pominiemy hasła powtarzające się w poszczególnych próbach tekstowych, proporcje między ich słownikami niewiele się zmieniają. Najbogatszym słownictwem nie powtarzającym się w porównywanych próbach tekstowych wyróżnia się początkowy fragment "Godów życia" (1340 wyrazów-haseł). Najuboższy pod tym względem jest tekst początkowego fragmentu "Beldonka" (tylko 716 wyrazów-haseł nie powtarzających się) - znacznie uboższy od tekstów początkowych

fragmentów dwóch pozostałych utworów: "Na pańskim dworze" (1063), "Zajac" (1012). Jest to uzasadnione koncepcją narratora w "Beldonku" utożsamiającego się z bohaterem ludowym. Dziecięcy bohater powiastki to chłopiec ze wsi postrzegający świat infantylnie i zgodnie z wyobrażeniami ludowymi, nic więc dziwnego, że operuje on słownikiem o dość ograniczonym zasięgu. Widoczne ubóstwo słownictwa tego utworu odpowiada dobrze koncepcji ideowo-artystycznej autora. Stosunkowo bogaty słownik ostatniego dzieła pisarza, poematu wykraczającego poza poetykę naturalistyczną i będącego apoteozą życia i przyrody, jest artystycznie uzasadniony. Autor stara się tu pokazać swoje mistrzostwo w operowaniu wszelkim słownictwem przydatnym do wyśpiewania pieśni o potędze wiecznie odradzającego się życia, do wyrażenia pełni swego zachwytu nad pięknem puszczy nadprądnickiej.

Podstawowe kategorie semantyczno-gramatyczne

Kolejność słów pełnoznaczących (według liczby wyrazów-haseł nie powtarzających się) jest w analizowanych tekstach literackich zróżnicowana. Rzeczowniki dominują nad czasownikami w słowniku (a także w tekście, gdyż przeważnie są to hasła o małej frekwencji) w 2 utworach: "Na pańskim dworze" (458:281), "Gody życia" (546:373), co pośrednio świadczy o stosunkowo silnej nominalności tekstów tych utworów.

Równowagę między charakterystycznymi wyrazami-hasłami tych kategorii gramatyczno-semantycznych widać w "Zajacu" (373:374), a w "Beldonku" charakterystyczne dla tego utworu czasowniki (337) dominują nad rzeczownikami (251). Ze względu na liczbę charakterystycznych określeń przymiotnikowych najbardziej wyróżniają się "Gody życia" (aż 350); w porównaniu z "Beldonkiem" (tylko 67) - także "Na pańskim dworze" (264) i "Zajac" (211). Liczba charakterystycznych przysłówków

jest zbliżona: 71 w "Godach życia", 61 w "Beldonku", 60 w "Na pańskim dworze" i 54 w "Zającu". Można powiedzieć, że informacyjność (związana ze stopniem nominalności) jest największa w chronologicznie pierwszym utworze, w którym obok pisarza-artysty daje jeszcze znać o sobie pisarz-publicysta (widać to w dość rozbudowanych komentarzach odautorskich).

Odwrotnie jest z "Beldonkiem", co się zgadza z ograniczonymi horyzontami myślowymi dziecięcego narratora ludowego i wskazuje na niezwykle w tym utworze uprzywilejowanie urozmaiconej akcji kosztem opisu tak typowego dla tekstów naturalistycznych - widać tu próbę zainteresowania dziecięcego czytelnika, do którego miała trafić powiastka. Największą równowagą pod tym względem wyróżnia się tekst "Zająca". Stosunkowo wielka liczba charakterystycznych przymiotników (warunkowana liczbą rzeczowników) w słowniku "Godów życia" wskazuje na pewną manierę stylistyczną uwidaczniającą się u Dygasieńskiego w ostatnim okresie twórczości - skłonność do ścisłego i wszechstronnego określania cech postaci i rzeczy. Z drugiej strony zaskakująco niski udział charakterystycznych przymiotników w słowniku "Beldonka" wskazuje na wstrzemięźliwość w epitetyzacji i zgadza się z brakiem wyrobionego osądu o rzeczach i osobach u narratora-dziecka.

Wśród charakterystycznych dla "Beldonka" rzeczowników widać stosunkowo duży udział deminutywów (aż 13,5 %) tak znamienych dla mowy dziecka (podczas gdy w "Zającu" 9,3 %, w "Godach życia" 5,1 %, w "Na pańskim dworze" 3,3 %). Analogicznie jest z augmentatywami, które stanowią aż 2,6 % rzeczowników charakterystycznych dla "Beldonka", podczas gdy w "Godach życia" 0,5 %, w "Zającu" 0,3 %, a w "Na pańskim dworze" nie są wykorzystywane. Ich wysoki udział w "Beldonku" odzwierciedla zdziwienie towarzyszące dziecięcemu postrzeganiu otaczającego świata. We wszechstronnie dialektyzowanym "Beldonku" widać najwyższy udział przymiotników, imiesłówów i zaimków w funkcji rzeczownika (2,2 % charakterystycznych dla tego utworu rzeczowników), podczas gdy w "Zającu" 1,5 %, w "Godach życia" 1,4 %, w "Na pańskim dworze" 0,6 %). W "Godach życia" wśród określeń do rzeczownika stosunkowo mało jest dynamicznych imiesłówów przymiotnikowych (tylko 36,9 % haseł, podczas gdy w "Beldonku" 41,7 %, w "Na pańskim dworze" 44,5 %, a w "Zającu" 44,6), natomiast dość dużo statycznych przymiotników (63,1 %). Można z tego wnioskować, że ostatni utwór Dygasieńskiego ma epitetyzację bardziej statyczną niż wcześniejsze trzy utwory.

O sposobie budowania akcji utworu świadczy m.in. stosunek czasowników dokonanych do niedokonanych. Zwraca uwagę duży udział czasowników dokonanych wśród czasowników charakterystycznych dla "Beldonka" (61,1 %, podczas gdy w "Na pańskim dworze" 53,5 %, w "Zającu" 49,7 %, w "Godach życia" 46,0 %). Pewnym wskaźnikiem, jeśli idzie o ukierunkowanie efektów czynności, może być udział czasowników zwrotnych wśród charakterystycznych dla danego utworu czasowników - jest on najwyższy w "Beldonku" (30,1 % haseł, podczas gdy w "Zającu" 25,4 %, w "Na pańskim dworze" 24,4 %, w "Godach życia" 20,3, %).

Charakterystyka jakościowa słownictwa pełnosemantycznego

Aby ukazać jakościowe zmiany w słownictwie pisarskim Dygasińskiego, dokonałem przeglądu trzech grup nie powtarzającego się słownictwa pełnosemantycznego w początkowych 10 000-wyrazowych fragmentach porównywanych 4 utworów. Ze względu na proveniencję można tu wyróżnić: 1) słownictwo literackie (wraz z terminologią specjalną i elementami publicystyki), 2) słownictwo dawne, potoczne i gwarowe, 3) słownictwo środowiskowe.

Słownictwo literackie (wraz z terminologią specjalną i elementami publicystyki) zaznacza swą obecność najbardziej w pierwszym analizowanym utworze, napisanym przez Dygasińskiego po wieloletniej praktyce dziennikarskiej i pedagogicznej. Oto przykłady (bez zdrobnień, zgrubień i wyrazów złożonych - zob. rozdz. "Niektóre formacje słowotwórcze"), występujące w 10 000-wyrazowym fragmencie utworu powieściowego "Na pańskim dworze" (prawie wyłącznie w narracji) trzykrotnie: *akta*, *arystokracja*, *dama*, *gest*, *psychiczny*; dwukrotnie: *administracja*, *arystokratyczny*, *edukacja*, *hańba*, *mit*, *moralność*, *muzykalny*, *nikczemny*, *pedagogiczny*, *piękno*, *pogarda*, *relacja*, *rezydencja*, *skłonność*, *specjalista*, *styl*, *wonny*, *wzruszony*, *zirytowany*; jeden raz:

absolutny, administrować, afekt, amazonka, ambasador, animusz, anonim, antagonizm, architektoniczny, arena, atmosfera, autonomia, badawczo, bazyliškowy, blahy, bojaźń, buduar, cecha, ceremonia, chwalebny, czytelnik, delikatny, dialog, doniosłość, dramat, dyktować, dystygowany, dziewica, efekt, ekswychowawca, figurujący, filantrop, flegmatyczny, fortuna, generalny, gestykulować, herold, horoskop, inkryminowany, instrukcja, inteligencja, interwencja, interweniować, kategoričny, kodeks, kombinacja, komedia, kompas, koncert, koncha, konwulsja, korpulentny, kruczy, logiczny, majestatyczny, maksyma, materialistyczny, męstwo, mitologiczny, mitra, muskulatura, nadprzyrodzony, napiętnowany, natarczywie, niecny, niewzruszony, ognisty, paragraf, pedagog, pieczętarz, po bohatersku, pobudzenie, pojąć, pojmwować, poselstwo, poskromić, potencjalny, po tyrańsku, powieść, pozycja, pretekst, pretensja, propinator, protestacja, pryncypalny, pryncypał, przebrzmiały, przeczysty, przeistaczać, przekład, przemiana, przemieniać, prześwietny, przewrotny, przyzwolenie, rekonesans, reprezentować, romantyczny, rozmiłować, rozniecać, rozpamiętywać, spuścizna, stadło, statua, supremacja, szczerze, tajemnie, temperament, teoria, terytorium, tom, tradycyjny, umysłowość, upojony, uroczy, wegetacyjny, wiwisekcja, wyemancypować się, wykwinny, wyrazistość, wysmukły, występny, wyszumieć, zachowawczość, zacny, zaród, zatrwożyć, zawoalowany, zentuzjzmowany, zidentyfikować się, ziszczenie, żywioł. Stosunkowo duża liczba wyrazów zapożyczonych i specjalnych zbliża tekst tego utworu do publicystyki.

W "Beldonku", w utworze z narratorem patrzącym na świat oczyma wiejskiego dziecka, słownictwo typowo literackie jest niezauważalne. Nieliczne wyrazy mające walor literacki to niektóre zdrobnienia, np. *śłoneczko, gwiazdeczka itp.* i wyrazy funkcjonujące w baśniach, np. *czarnoksiężnik.*

W "Zającu" (w partiach narracyjnych i opisowych) słownictwo o charakterze literackim i publicystycznym jest dość liczne, ale proporcje są tu inne niż w "Na pańskim dworze". Elementy stylu dziennikarskiego i popularnonaukowego są znacznie rzadsze, co się wiąże ze znacznym ograniczeniem uczonego komentarza odautorskiego na korzyść literackiej narracji i literackiego opisu. Oto przykłady występujące w 10 000-wyrazowym fragmencie tej powieści (nie powtarzające się w innych próbach tekstów użytych do porównań) czterokrotnie: *ostateczność, tradycja*; trzykrotnie: *pożądać, racjonalny, uszczęśliwiony, zbawienie*; dwukrotnie: *braterski, doświadczenie, filozoficzny, łan, łoże, obfitość, odwieczny, salon, sojusz, uwielbienie, zwierciadło*; jeden raz: *anatomia, braterstwo, chlubny, cienisto, czarodziejski, czeluść, daremnie, dogorywać,*

doskonałość, doznany, dziatki, dziedzictwo, filozofia, geniusz, haracz, hipoteza, jursprudenceja, komplemencista, kwilić, logika, łono, mizantropia, modrooki, napiętnowanie, niedościgniony, nieśmiertelny, ofiarny, ongi, piernat, pobłażanie, pożądanie, praszczur, protoplasta, przemożny, przeobrażać, przesłicznie, przewyborny, racjonalnie, sążnisty, sojusz, system, tulactwo, turniej, uosabiający, usiany, wątek, wieńczyć się, wspaniały, wszcząć się, wyrażenie, zadośćuczynienie, zaduma, znamionujący, znęcić, znękać, żarliwy.

W napisanych w odmiennej poetyce "Godach życia" słownictwo typowo literackie, książkowe jest najbardziej obfite (często są to poetyzmy charakterystyczne dla literatury modernistycznej); przy tym autor prawie nie używa tu elementów stylu dziennikarskiego i popularnonaukowego, co zbliża tekst tego utworu prozatorskiego do poezji.

Oto przykłady występujące tylko w 10 000-wyrazowym fragmencie "Godów życia" (nieobecne w innych próbach tekstowych użytych do porównań) trzynastokrotnie: *pieśń* (słowo-klucz); pięciokrotnie: *czciciel*; czterokrotnie: *czcić*; trzykrotnie: *otchłań, zwać* 'brać pod uwagę'; dwukrotnie: *blękit, całun, lubość, mogiła, precudny, przewybornie, sędziwy, siolo, tkliwy, wieszczek, wieszczyć*; jeden raz: *balet, baletnica, bałwochwalstwo, bezkrytyczny, boginka, czarujący, gorzeć, kibić, korab, kosmopolityzm, krasawica, krynica, mara* 'urojenie', *marzyciel, miłować, modry, niepomny, niewypowiedziany, niezmierny, oblubieniec, oblubienica, ostrów, pałający* 'świecący', *patriarcha, pobratymstwo, poetycki, poezja, po rycerska, powab, przestwór, przyoblec, przyodziany, przyzywać, purpurowy, rączość, rozliczny, rubież, siostrzyca, skąpany, smętny* 'smutny', *splacheć, spowity* 'zakryty', *stropiony, szczęśliwość, szkarłat, szkarłatny, szmaragdowy, szparko, śmigły* 'smukły', *tajemniczo, tęskliwie, tkliwie, trubadur, upajać, upiór, wawrzyn, wieniec, wieszcz, wionąć, wzgardzony, zadumany, zaranny, zaślubiny, zazierać* (metaforycznie o nocy), *złupić* 'ograbić', *znamienny, zoczyć, żupan* (metaforycznie o wodzu).

Słownictwo potoczne, gwarowe, dawne i przestarzałe zostało wykorzystane w "Na pańskim dworze" w niewielkim stopniu i przede wszystkim w dialogach (przykłady z analizowanej próby): *basatyk* 'nicpoń', *bezkurcja* 'niezdara, leniuch', *białogłowa, chudzizna* 'człowiek biedny', *dobruchać* 'uspokajać', *dokumentnie* 'dokładnie, wyczerpująco', *inak* 'inaczej, odmiennie', *kiecka* 'sukienka', *legło* 'postanie', *legowisko, naswarzyć* 'nagderać, nawygadywać na kogo', *okrutecznie* 'bardzo okrutnie', *palnąć* 'uderzyć', *pomiarować* 'zorientować się w czym', *pożywać* 'jeść, posilać się', *pożywający, przewąchać* 'domyślić się czego, przewidzieć, odgadnąć', *przychudy* 'zbyt szczupły',

przykraszać 'ozdabiać, upiększać', *psiarstwo* 'sfora psów', *skweres* 'rwtetes, zamieszanie, zamęt', *sobaczy* 'psi', *turbować się* 'niepokoić się, troszczyć się', *wyrko* 'rodzaj pryczy zbitej z desek', *zberieżnik* 'psotnik'. Wystąpiły w tej próbie tekstowej także dwa pseudogwaryzmy: *terazicki* (por. gwarowe *terazki* 'w tej chwili, obecnie') oraz *wyzwierzać* (język) (por. gwarowe *wyzwierać* 'rozwierać' oraz *wyzwierzać się* 'rozbestwić się'). W utworze tym narracja (przeplatana komentarzem odautorskim) dominuje nad dialogami postaci ze środowiska służby folwarcznej, przy czym dialogi te są jeszcze słabo dialektyzowane, najczęściej przy pomocy pejoratywnych określeń osób i zwierząt. Badacze dopatrują się w takich tekstach referującej metody przedstawiania świata⁸⁸.

W "Beldonku" w związku ze zmianą koncepcji narratora (z "wszechwiedzącego" i skłonного do uogólnień filozoficznych na ludowego, o chłopskim sposobie myślenia i wyrażania się) dialektyzmy przenikają w wielkiej liczbie nie tylko do dialogów, ale i do narracji, w której pojawiają się też elementy typowe dla ludowej gawędy. Dialektyzmom towarzyszy słownictwo potoczne, a eliminowane jest słownictwo najbardziej literackie jako nie znane ludowemu opowiadaczowi. Żeby się przekonać o śmiałym wykorzystaniu przez Dygasińskiego gwary (jednak już artystycznie przetworzonej, tzn. z pominięciem niektórych gwarowych elementów gramatycznych) w "Beldonku", warto przytoczyć z próby tekstowej przykłady dialektyzmów leksykalnych i semantycznych (z pominięciem tzw. dialektyzmów rzeczowych) oraz prozaizmów występujących pięciokrotnie: *rychtyk* 'zupełnie tak, akurat, dokładnie'; trzykrotnie: *zgadać* 'wylać, zwymyślać', *zleźć* 'zejść z czego położonego wyżej'; dwukrotnie: *bąk* 'trzmieć', *beczeć* 'plakać', *bestyjstwo*, *miesiączek* 'księżyc', *nie przymierzający* (w funkcji przysłówka), *ostać* 'zostać', *pazucha* (pod *pazuchą* 'pod pachą'), *przewalić się* 'przewrócić się', *setny* 'silny, duży', *swoja* 'żona', *warza* 'posiłek gotowany', *wygrzmocić* 'wyszturczać, zbić', *wywalić się* 'przewrócić się', *zabaczyć* 'zapomnieć', *zależć* 'zajść', *zamrużyć* 'zmrużyć', *zcieszyć się*, *zwodzijas* 'mysikrólik'; jeden raz: *babka* 'zebraczka', *ciarach* 'szlachcic', *ciskać się* 'złościć się, miotać się', *cnieć się* 'tęsknić, przykrzyć się', *desperak* 'szaleniec', *do boląca*, *dokumentować* 'gadać, prawić', *dotaić się* 'uparować się, dogotować się', *durzyludek* 'rodzaj ptaka', *galanto* 'porządnie, ładnie', *głuszyc* 'ogłuszać', *haman* 'potwór, olbrzym', *kałduniasty* 'brzuchaty', *kokot* 'kogut', *kontenty* 'zadowolony', *kopnąć się* 'pobiec', *latawiec* 'latający zły duch', *legać* 'leżeć', *łysnąć się* 'błysnąć się', *machać* 'robić', *matusin*, *miesiąc* 'księżyc', *minować* 'paradować', *mitręga* 'leń', *nabożność* 'pobożność', *należć*, *napierać się* 'naprzykrzać się', *napijać* 'pić alkohol', *na*

stojący, *nienabożnie*, *niestatek* 'głupota, lekkomyślność', *niewytrzymanie* 'położenie nieznośne', *nijako* 'niewyraźnie', *obaczyć*, *obsniwać się*, *ochapiać się* 'zdawać się', *ochlać się* 'upić się', *otwartość* 'otwarta przestrzeń', *pajda* 'duża kromka', *partyka* 'kawalek', *pleciuga* 'gadula', *płonka* 'leśne dzikie jabłko', *pobieżec* 'pobiec, pójść', *podufałość* 'zaufanie', *pomnieć* 'pamiętać', *postawać* 'stawać często', *przepyllować* 'szybko wypowiedzieć, wypaplać', *przetaić* 'przegotować', *przedkiem* 'na przedzie', *przyparek* 'skwar, upał', *przypołudnik* 'strzyga', *rańtuch* 'duża chustka samodzielną używana przez kobiety wiejskie', *rozwalić się* 'usiąść niedbale, rozpierając się szeroko', *siadły* 'krępy, gruby', *siemieniaty*, *siła* 'dużo', *smyrgać* 'posuwać nogami', *sprofitować* 'zyskać, skorzystać', *spychacz* 'parobek', *stoplać się* 'zmoczyć się', *stoplany* 'pochlapany, ubłocony', *strachać się* 'bać się', *swój* 'mąż', *szturmak* 'popychadło', *ślepoń* 'giez, bąk koński', *śpik* 'smarkacz', *tknąć* 'wetknąć', *trzewice* 'trzewiki', *ukraina* 'miejsce bardzo odległa', *ulecieć* 'przebiec', *ułowić* 'schwyć, złowić', *upryczyć* 'uprzyżyć, ugotować niedbale', *uważać* 'widzieć', *wąsala* 'mężczyzna z długimi wąsami', *widno* 'widocznie, zapewne', *wrazić* 'wetknąć, wepchnąć, włożyć', *wstydać się*, *wyrzucka* 'wyrzucanie', *zabierać się* 'zanosić się na co', *zadrzeć się* 'wykrzyknąć', *zadziać się* 'zapodziać się', *zatrachany*, *zawraz* 'razem', *zdłubać* 'wydłubać, wystrugać', *zestrachać się* 'przeleknąć się, przerazić się, wystraszyć się', *zgościć* 'oszukać, pozbawić pieniędzy', *zły* 'zły duch, diabeł', *zradować się* 'ucieszyć się', *z umysłu* 'umyślnie', *zwydrzyć się* 'rozzuchwalić się', *żebrowanie* 'żebranie'. "Beldonkiem" zachwycali się niektórzy sławni pisarze, ale specjaliści od literatury dziecięcej zarzucali tej powiastce jako chętnie czytanej przez młodzież przeładowanie tekstu wyrażeniami gwarowymi trudnymi dla mniej wyrobionego czytelnika⁸⁹.

W "Zającu" rola słownictwa dawnego, gwarowego i potocznego jest ograniczona. Wyselekcjonowane gwaryzmy leksykalne i semantyczne oraz prozaizmy pojawiają się w dialogach i w narracji odautorskiej, której nadają nieznacznie ton gawędy ludowej. Oto przykłady występujące tylko w próbie tekstowej z tego utworu dwukrotnie: *poszepnąć* 'szepnąć', *uwarzyć* 'ugotować'; jeden raz: *basy* 'baty, cięgi', *dojeżdzać* 'jadąc konno doścignąć kogo lub co', *drepcić*, *dymać* 'biec, pędzić', *harapnik* 'harap', *kręt* 'krętacz, blagier', *kwękać* 'niedomagać', *lizusostwo*, *niezabieglivy* 'niezapobiegliwy', *nosić się* 'poruszać się, zachowywać się', *odziać się* 'ubrać się', *orznać* 'oszukać', *oskoczony* 'obskoczony', *otraskać się* 'oswoić się', *piknąć się* 'obudzić przecucie', *podwodzić* 'podburzać, judzić', *potrzęs* 'rzecz potrząśniona, rozrzucona, np. gnój,

siano', *przegadać* 'prześcignąć kogo w gadaniu', *przerozumować* 'przemysleć', *skarbiący* 'zaskarbiający', *szczepię* 'szczep, sadzonka', *wykwitować* 'pozbawić kogo własności', *zabiegliwy* 'zapobiegliwy'. Jako indywidualizmy podobne do gwaryzmów należy potraktować występujące w tej próbie tekstowej dwukrotnie: (*szkodnik*) *zwleczony* 'włóczyący się' (por. gwarowe *zwlec się* 'na włóczęgę wyjść'), jeden raz: *antysemitnik* 'antysemita', (*psy*) *zawlezione* 'wałęsające się'

W "Godach życia" słownictwo dawne i przestarzałe oraz spełniające rolę archaizmów słownictwo gwarowe jest obfite. Oto przykłady archaizmów, wyrazów przestarzałych, dialektyzmów i prozaizmów z próby tekstowej tego utworu użytych sześciokrotnie: *ćma* 'ciemność'; trzykrotnie: *jar* 'wiosna', *kudłacz*, *luby*, *ług* 'łąka błotna', *padół* 'wąwóz', *pałnik* 'pielgrzym'; dwukrotnie: *jarowy* 'wiosenny', *krasny* 'jaskrawoczerwony, barwny', *piskać* 'popiskiwać', *szyp* 'strzała', *ujazd* 'obszar zamknięty z wytyczoną i oznaczoną granicą', *złoba* 'złość, złośliwość', *zorza* 'jutrzienka'; jeden raz: *bardysz* 'rodzaj broni', *bębnować* 'bębnić', *bęczeć* 'buczeć', *białogłówka* 'niewiasta zdrobniale', *bielizna* 'białość', *bożec*, *cetno* 'liczba parzysta', *chętniwy*, *chromy*, *chuć* 'chęć', *chyża* 'chałupa', *czerni* 'tłum', *ćwikowaty* 'zdrowo wyglądający', *damo* 'darń', *dusienica* 'dusidło, szubienica', *dziwa i dziwożona* 'złośliwa boginka', *fertający się* 'szwendający się', *frasunek* 'zmartwienie', *fruczka* 'fryga, bąk', *gędzba* 'śpiewanie', *gmin* 'lud', *goniony* 'rodzaj zabawy', *gwałtownik*, *hydzić* 'zohydzić', *igrca* 'śpiewak, muzyk wędrowny', *kiereja* 'płaszcz męski', *kłobuk i kłobuczek* 'ozdobny kołpak', *knęz*, *ksieni* 'przełożona klasztoru żeńskiego', *kupia* 'towar', *leża* 'legowisko', *łatno* 'łatwo', *ląteczka* 'lalka, kukielka kuglarska', *łożnica*, *łupież* 'grabież', *łupieżyć* 'grabić', *margraf*, *miech* 'torba', *mienić* 'nazywać', *mnogo* 'wiele', *motłoch*, *mykać* 'przemykać', *nadziac* 'nałożyć', *narocznik* 'w dawnej Polsce człowiek należący do ludności służebnej, zobowiązanej do świadczeń na rzecz grodów nadgranicznych', *niestateczność* 'chwiejność, zmienność, nietrwałość', *nowak* 'człowiek nowy w danym środowisku', *nowisko* 'nowizna, ziemia uprawiana po raz pierwszy po wieloletniej przerwie, po wykarczowaniu lasu, zaoraniu długoletniej łąki lub pastwiska', *obacznie* 'bacznie, uważnie, ostrożnie, przezornie', *obegnać* 'goniąc otoczyć, osaczyć, oblec, obstać', *obiata* 'ofiara, w czasach pogańskiej Słowiańszczyzny dar składany bóstwom oraz ku czci zmarłych', *oblicznie* 'osobiście we własnej osobie', *obwyż* 'wysoko, w górze', *odgromić* 'odeprzeć', *ohynać się* 'wynurzyć się', *opona* 'zasłona', *ordyniec* 'członek ordy tatarskiej', *pałniczy*, *pobojszcze* 'pobojowisko, plac bitwy', *pochutnywać* 'znacznie po sobie radość okazywać', *podnaszac*

się 'powstawać, dźwigać się w górę', *podwika* 'kobieta, niewiasta', *porozumieć* 'pojąć, zrozumieć', *poskocznie* 'skocznie, rażno', *pożartki* 'żarciki', *prasol* 'kupiec handlujący solą', *przebierać się* 'przechodzić albo przejeżdżać przez co, pokonując trudności, przedostawać się, przeprowiać się, przedzierać się', *przepatrzyć* 'spenetrować', *przestępywać* 'przestępować', *przylatać* 'nadlatywać', *przylubić się* 'przymilić się', *przysłużyć* 'przysługiwać', *psar* 'sługa opiekujący się psami', *raczyć się*, *rataj* 'oracz', *rozburzyć* 'przewrócić, zwalić, rozwalić', *rozmamany* 'niezapięty na piersiach', *rozterkliwy* 'niezgodny', *rozwydrzony* 'rozzuchwalony', *rwetes*, *schorzały* 'bardzo chory', *sierzdysty* 'skłonny do gniewu, zapalczywy', *skazić* 'zepsuć', *smerd* 'w Polsce do XVII w.: kmięć zależny od księcia, zobowiązany do spełnienia różnych posług', *smug* 'łaka', *smykać się* 'uciekać', *sposobić się* 'przygotowywać się', *stolec* 'tron', *strawne* 'suma wypłacana służbie na pożywienie', *szyłk* 'wysoka czapka, zwykle futrzana, spiczasto zakończona', *świepot* 'drzewo w lesie z wypróchniałą dziuplą, w której osiedlił się rój pszczół', *tęskliwie* 'tęskno', *trzepiotać się* 'trzeptać się', *tuleja* 'część kopii rycerskiej', *tusza* 'tuzin, 12 sztuk', *udawaczka*, *udołać*, *ufiec*, *upad* 'upadek', *utłuc* 'zabić', *wadliwość* 'wada', *waśniwy* 'kłótniwy, gniewliwy', *wesołek* 'trefniś', *wiano* 'posąg', *wici* 'wezwanie na wyprawę wojenną lub wiec', *wieczornica* 'gwiazda wieczorna', *wił* 'sowizdrzał, szalawiła, szaleniec', *winowaty* 'mający winę', *wiutęż* 'rycerz, wojak, bohater', *władny* 'silny, potężny', *wokólek* 'dookoła', *wołacz* 'ten, kto woła', *wódcza* 'wódz', *wrózda* 'dawne prawo krwawej zemsty za zabójstwo lub obrazę krewnego', *wraskuła*, *wszyć się* 'zaszyć się', *wybraniec* 'ten, kto został wybrany w losowaniu', *wyczyniac* 'uprawiać, oczyszczać', *wykochać* 'kochając wiele, nasycić się miłością', *wymigać się* 'uniknąć sprytnie czego', *wyraj* 'odlot ptaków na zimę', *wysiótek* 'przysiótek', *zachwycić* 'zaczepnąć', *zafrasowanie*, *zamróz* 'przenikliwe zimno', *zczynki* 'omiotki, ograbki, źdźbła, plewy', *z ledwością* 'zaledwie', *znędnąć* 'wychudnąć', *znękan* 'zmęczony, utrudzony', *zwodnik* 'uwodziciel', *żałościwie* 'smutno, przejmująco'. Zdarzają się też pseudoarchaizmy: *blądnicza* 'widmo', *drzewstwo* 'wiele drzew', *dzięsi* 'dzisiaj' (por. staropolskie *dzisi* 'bieżącego dnia' i *dzięsia* 'dziś'), *dziwica*, (*kudły*) *powichrzzone* 'splątane, poskręcane', *rodowicie*, *slabak*, *trebiszcza* (*bogów*) (por. gwarowe *trzebisko* lub *trzebież* 'miejsce po lesie wytrzebionym, wyciętym, karczowisko' oraz *trzebienica* 'ofiarnik, miejsce składania ofiar, ołtarz pogański'), *trudować się*, (*pieczary*) *wawelu* (*ciemności*) (por. wg Naruszewicza - góra, na której wierzchołku odprawiał się sąd ostateczny), *zawieruszny*, (o przyrodzie zimą) *zgołościć* 'być ogołoconym, odartym'

(por. dawne *zgołścić* w tym znaczeniu), *zobia* 'pokarm'. Wszystkie te słowa pozwalają autorowi skierować wyobraźnię czytelnika na pradzieje pięknej przyrody w dolinie Prądnika. Archaizując tekst, nadają utworowi ton poważny i wzniosły.

Słownictwo środowiskowe nie jest obecne w próbach z tekstów dwóch pierwszych utworów, natomiast znajdujemy je w próbach tekstowych obejmujących początkowe fragmenty "Zająca" i "Godów życia". O stylizacji myśliwskiej "Zająca" pisała Z. Goslewska⁹⁰. W 10 000-wyrazowej próbie tekstowej z tego utworu mamy takie terminy łowieckie (nie powtarzające się w próbie tekstowej z "Godów życia") występujące dziewięciokrotnie: *śluchy* 'uszy zająca'; siedmiokrotnie: *gach* 'zając samiec'; trzykrotnie: *dotrzymywać* 'o zwierzynie: pozwalać zbliżyć się do siebie'; dwukrotnie: *charciarz* 'myśliwy polujący z chartami', *wystawić* 'o psie myśliwskim: zwietrzywszy zwierzynę, stać nieruchomo'; jeden raz: *cewy* 'rodzaj siideł na zwierzynę', *dotrzymywanie* 'o zwierzynie: pozwalanie na zbliżenie się do siebie', *grzanka* 'kawałek chleba usmażony w witerunku służący jako przynęta na lisy', (*postawić*) *klucze* 'kluczyć, aby zmylić pogoń', *kotłować* 'o zającu nadśłuchiwać, rozglądać się dookoła', *naganka* 'napędzanie zwierzyny na stanowiska myśliwskie', *obwłóczka* 'przynęta sporządzona z padliny lub wnętrzości zwierzęcych wleczona po lesie w celu zwabienia zwierzyny w zasadzkę', *odwiatr* 'substancja neutralizująca zapach właściwy człowiekowi używana do smarowania zastawionych siideł i pułapek', *samolówka* 'potrzask, pułapka', *smycz* 'para chartów', *zależeć (pole)* 'wskutek beczynności stracić tresurę myśliwską', *zawietrzyć* 'o zwierzętach: poczuć zapach przyniesiony przez wiatr', *zelaza* 'pułapki do łowienia zwierząt'.

Próba tekstowa z "Godów życia" nasycona jest terminologią łowiecką słabiej. Wystąpiły tu dwukrotnie: *trzeszcze* 'oczy zająca'; jeden raz: *kniazić* 'o zającu: wydawać głos przerażenia i bólu', *przysiadek* 'miejsce, gdzie zastawiono pułapkę, gdzie ktoś zaczął się na kogoś', *siadło* 'drzewo będące miejscem spoczynku drapieżnika lotnego', *tok* 'tokowanie'. Obecne są także tutaj specjalistyczne terminy botaniczne i zoologiczne (mniej znane lub nie znane czytelnikowi): *bargielek* (zdrobnione od *bargieł*) 'ptak z rodziny kowalików o pstrym upierzeniu, gnieźdzący się w dziuplach drzew', *ogonatka* 'ptak z rodziny sił'or, odznaczający się pięknym, barwnym, puszystym upierzeniem i wydłużonym ogonkiem', *oskoła* 'słodkawy sok wydzielający się wiosną z niektórych drzew np. brzozy po nacięciu kory', *pełzacz* 'mały ptak z rodziny o tej samej nazwie o zakrzywionym, dość długim dziobie, którym nie może ani odłupywać kawałków

kory, ani wykuwać dziury w pniach drzew (jak dzięcioł), lecz może tylko wyszukiwać owady między szczelinami w korze', *sit* 'roślina z rodziny sitowatych o nagich wąskich liściach i małych, zielonkawych kwiatach; rośnie w miejscach podmokłych'. Dwa razy wystąpił też termin leśniczy *zapust* 'poręba'. Specjalistyczne słownictwo botaniczne i zoologiczne nie zaskakuje nas w hymnie na cześć natury napisanym prozą przez pisarza, który miał wykształcenie przyrodnicze i który z umiłowaniem penetrował w wielu swych utworach świat roślin i zwierząt.

Niektóre formacje słowotwórcze

Przy ukazywaniu zmian w słownictwie pisarza warto przytoczyć przykłady symptomatycznych dla stylu utworu formacji słowotwórczych. Zdrobnienia w próbie tekstowej z pierwszego wydanego drukiem utworu powieściowego Dygasińskiego "Na pańskim dworze" są nieliczne. Wystąpiły tu czterokrotnie: *ślonko*; trzykrotnie: *dziewczynka*, *gromadka*; dwukrotnie: *dołek*, *powiastka*, *stoik*; jeden raz: *chłopaczek*, *cieniutko*, *drożyna*, *kamyk*, *konewka*, *krzaczek*, *latorostka*, *obrazek*, *ogródek*, *śmietanka*, *świeżutki*, *twarzyczka*, *usteczka*, *woreczek*, *żerdka*. Mocno nasycona jest nimi próba tekstowa z "Beldonka", w której wystąpiły trzykrotnie: *bieluśki*, *naokolusienko*; dwukrotnie: *dziaduś*, *miesiączek*, *motylek*, *pólko*, *śloneczko*; jeden raz: *balasek*, *bielutki*, *calutki*, *chałupina*, *chłopaczyna*, *chłopyś*, *chudziątko*, *cieniuśko*, *drabinka*, *dziadunio*, *dzieciątko*, *garnuszek*, *godzinka*, *grosik*, *gwiazdeczka*, *kaszka*, *koniczynka*, *kościótek*, *kromeczka*, *księżyk*, *kwitek*, *ładniuśki*, *ławeczka*, *łączka*, *łysinka*, *malutki*, *miluśki*, *miseczka*, *motylek*, *niedaleczko*, *nocka*, *obórka*, *okruszynka*, *papierek*, *pewniczkiem*, *powrósełko*, *powrózek*, *prościutki*, *przepióreczka*, *raniutko*, *rychtyczek*, *siartka*, *sierotka*, *siwiuśki*, *siwiutki*. *śłoweczko*, *sprawka*, *stajanko*, *strzępek*, *żabka*.

Znacznie mniej jest zdrobnień w próbie tekstowej z "Zająca", gdzie wystąpiły czterokrotnie: *kłoczek*; dwukrotnie: *dzwoneczek*; jeden raz: *chętka*, *chłodek*, *cieniutki*,

domek, gaszek, gąska, głąbik, grzywka, iskierka, jarzynka, kapliczka, kopka, korzonek, kroczek, kwasek, lasek, lisiątko, miękkuchny, niziutka, nóżka, ogarzyna, pierzynka, robaczek, słówko, stryjaszek, szczuplutki, truchcik, wąsik, wolniutko, zajączka 'mała samiczka zająca', zajęczyna, źrebiątko. Dość dużo deminutywów jest w próbie tekstowej z "Godów życia", gdzie wystąpiły dwukrotnie: bryłka; jeden raz: bagienko, bargietek, białogłówka, bieluteńki, cichuchno, czubek, dziobek, gardziółek, gąsiorek, głodomorek, kłobuczek, koziółek, lekkuchno, lekkuchny, lekkutko, ludek, łąteczka, łyczko, milutko, młodziuchny, młokosik, ogonek, pchelka, prątek, pyłek, sęczonek, skibka, skromniuchny, skrzydelko, stadko, szatka, szczerzuchnie, szyjka, slinka, wietrzyk, ziarno, złotko.

Analogicznie jest z występowaniem znacznie rzadszych w porównywanych próbach tekstowych zgrubień: w "Na pańskim dworze" nie są wykorzystywane, w "Beldonku" stosunkowo liczne (*domisko, dziadzisko, karczmisko, ludziska, pchliisko, zielsko*), w "Zającu" wyjątkowe (*bocianisko*), a w "Godach życia" wykorzystywane stosunkowo rzadko (*dziobisko, jeziorzysko*).

Wyrazy złożone występują stosunkowo rzadko w próbie tekstowej z utworu "Na pańskim dworze": *dobrowolnie, dwuletni, jaśniepański, jaśniewielmożny, jejmość, kaznodzieja, kilkakrotnie, nowonarodzony, podmiotowo-przedmiotowy, północek, prawodawczo-sądowy, prostopadły, przeciwległy, samowładca, warzykrupa 'kucharz', współmieszkaniec, współpies, życiodajny; jeszcze rzadziej w próbie tekstowej z "Beldonka", gdzie pojawiają się dwukrotnie: czarnoksiężnik i jeden raz: dobrodziej, durzyludek, obieżyswiat, półkwaterek, psianoga, psiawiara. Znacznie częstsze są przykłady na tę strukturę słowotwórczą w próbie tekstowej z "Zająca", gdzie wystąpiły jeden raz: *białoblond, ciemnogrnatowy, czworoboczny, długonogi, jednozgodnie, lekkomyślny, łapikura, mięsożerny, modrooki, noworodek, piętnastoletni, półgębkiem, półgłosem, półpewność, prawdopodobnie, roślinożerny, rybołówstwo, samolówka, samoobrona, sobowtór, w okamgnieniu, woskowomiękki, współgracz, zadośćuczynienie. Pojawiają się tu także połączenia dwóch samodzielnych rzeczowników: matka-przyroda, skok-arcydzieło, zajączka-niemowlę**

Najszerzej wykorzystywane są wyrazy złożone w próbie tekstowej z "Godów życia", gdzie wystąpiły pięciokrotnie: *rzeczpospolita*; dwukrotnie: *cudzoziemiec, krasnoogonek, pióropusz, wielgolud, wiercipięta*; jeden raz: *bałwochwalstwo, całopalenie, ciemnozielony, dobrobyt, dobrodusznosc, domorosły, dziewosłab, dziwożona, głodomorek, gminowładny, kołowrót, łuszczuchohenek, nowożeniec, pasibrzuch, pierwospy, prawdo-*

mówny, rudawoszary, stuletni, śnieżnobiały, wielgoptak, wielgozwierz, wilkołak, wilkowyja, wodorost, wszechptastwo, wszechświat, wyszogród, złorzeczenie, złotolity. Pary rzeczowników (tworzące często metaforę) są tutaj wyjątkowo częste. Wystąpiły trzykrotnie: *ojciec-słońce*; dwukrotnie: *matka-ziemia, wieszczek-czarodziej*; jeden raz: *człowiek-bohater, Dziewa-ziemia, kmieć-wyga, król-orzeł, kwoka-kura, matka-gęś, ptak-bohater, ptak-panosza, smok-potwór, smok-puchacz, wrona-bohater, wroniec-mądrala, wróż-ostrzegacz.* W tym archaizowanym i upoetycznionym tekście widać też grupę charakterystycznych formacji słowotwórczych z przedrostkiem (czasem reduplikowanym) *pra-*: *praojciec, prapranieboszczyk, praprzodek, prastary.*

Słownictwo tematyczne i słowa-klucze

Słownictwo tematyczne obejmuje hasła autosemantyczne o wysokiej frekwencji (należące do I i II przedziału częstości, tzn. z $f > 9$) w próbach tekstowych⁹¹. Większość wyrazów “tematycznych” powtarza się, co jest związane z występowaniem podobnych motywów i wątków w porównywanych utworach; można tylko wskazać na uprzywilejowanie niektórych z tych słów w danej próbie tekstowej.

Wyrazy o szczególnie wysokiej frekwencji w próbie tekstowej można traktować jako tzw. słowa-klucze utworu, który reprezentuje ta próba⁹². W pierwszej książce Dygasińskiego “Na pańskim dworze” są to: *kuchnia* ($f=51$), *hrabina* (43), *folwark* (27), *dziewka* (26), *pani* (26), *hrabia* (24), *ser* (24), *wielki* (22), *złodziej* (20), *altana* (14), *należać* (13), *rzec* (13), *ściana* (13), *kamerdyner* (12), *stół* (12), *praska* (11), *sprawiedliwość* (11), *prasa* (10), *pytać* (10); w “Beldonku”: *chłopak* (74), *dziad* (48), *chatupa* (33), *myśleć* (32), *powiadać* (32), *precz 'ciągle'* (32), *pójść* (31), *stryk* (27), *widzieć* (27), *las* (26), *stryjna* (25), *wieś* (20), *okrutnie 'bardzo'* (18), *patrzeć* (18), *chleb* (17), *kościół* (13), *kura* (13), *miasto* (13), *gęba* (12), *matusia* (12), *wołać* (12), *roboty* (11), *wóz* (11), *dziadek* (10), *gadać* (10), *musi 'widocznie'* (10), *pytać* (10); w “Zającu”:

zając (73), szarak (26), pole (24), strach (23), lis (22), zajęczy (21), strzelec (20), brat (18), kotlina 'legowisko zająca' (14), rozum (14), stary (w użyciu rzeczownikowym) (13), dworski (12), krok (12), zginąć (11); w "Godach życia": ptak (36), bór (34), słońce (32), wrona (28), niebo (23), puszcza (23), mysikrólik (15), pieśń (13), skrzydło (13), ciemność (12), jasny (12), jastrząb (12), niedźwiedź (11), wróg (11), bój (10), światło (10).

Słownictwo rzadkie i najrzadsze

Przy rozpatrywaniu zmian w słownictwie pisarza interesujący jest także przegląd słów rzadkich (z $9 \geq f \geq 4$) oraz najrzadszych (z $f \leq 3$) charakterystycznych dla danej próby tekstowej. Wyrazy te związane są z tematyką utworu, ale pozwalają też wnioskować o warstwie stylistycznej tekstu literackiego. W próbie z utworu "Na pańskim dworze" charakterystyczne słowa rzadkie to: *dany* ($f=9$), *syn* (9), *serek* (8), *hrabski* (6), *kapłon* (6), *lokaj* (6), *zajmować się* (6), *gabinet* (5), *klucznica* (5), *ogrodnik* (5), *serny* (5), *hrabianka* (4), *kos* (4), *koszyk* (4), *kredens* (4), *kuchmistrz* (4), *kwestia* (4), *obecnie* (4), *palecki* (4), *położenie* (4), *wynosić się* (4); w próbie z "Beldonka": *jechać* (9), *klasztor* (9), *kokoszka* (9), *siąść* (9), *okrutny* 'wielki, silny' (8), *zawdy* (8), *siemieniarka* (7), *torba* (7), *zły* (7), *rozpowiadać* (6), *matula* (5), *nijak* 'w żaden sposób' (5), *osobliwie* 'szczególnie' (5), *rychtyk* 'rzeczywiście, na pewno' (5), *gadanie* (4), *kromka* (4), *msza* (4), *narwać* (4), *nazywać* (4), *podjąć* (*sobie*) (4), *poręba* (4), *różność* (4), *słonko* (4), *strykowy* (4), *śpiewka* (4), *zwodzijaszek* (4); w próbie z "Zająca": *śluchy* 'uszy zająca' (9), *kłusownik* (8), *ścigać* (8), *doktor* (7), *gach* 'zając samiec' (7), *myśliwy* (7), *strzelba* (7), *wyżeł* (7), *bańka* (6), *morzelański* (6), *braknąć* (5), *gracz* (5), *jeździec* (5), *kapota* (5), *obcięty* (5), *przywidzenie* (5), *tchórz* (5), *dostatek* (4), *fortepian* (4), *jasno* (4), *kłoczek* (4), *ocaleć* (4), *odwilż* (4), *ostateczność* (4), *pantofel* (4), *pomagać* (4), *proch* (4), *szafarz* (4), *śrut* (4), *tradycja* (4), *zadymka* (4), *zagonowy* (4), *zwierciadło*

(4); w próbie z "Godów życia": *bóstwo* (9), *brzmięć* (9), *dziób* (9), *gody* (9), *skala* (8), *żer* (8), *dzięcioł* (7), *strzyżek* (7), *wroniec* (7), *bóg* (7), *ćma* 'ciemność' (6), *szczodry* (6), *znikać* (6), *bartnik* (5), *czeladź* (5), *gil* (5), *jaskinia* (5), *okrzyk* (5), *osada* (5), *rzeczpospolita* (5), *tajemniczy* (5), *wroni* (5), *bies* (4), *cześć* (4), *czyhać* (4), *drużyna* (4), *jodła* (4), *kukulka* (4), *natchnienie* (4), *panowanie* (4), *posepny* (4), *samiec* (4), *starosta* (4), *śpiewak* (4), *wiosna* (4), *wzlecieć* (4), *zubr* (4).

Porównywanie słownictwa najrzadszego (tzw. trójek, "dwójek" i "jedynek") w próbach tekstowych umożliwia formułowanie ciekawych wniosków o pokrewieństwie stylistycznym lub odmienności stylistycznej tekstów literackich różnych autorów⁹³. Przy opisie zmian w słownictwie A. Dygasińskiego warto pogrupować według kategorii gramatycznych pełnosemantyczne słowa najrzadsze (jeszcze nie wymienione) charakterystyczne dla prób tekstowych z utworów ważnych dla poszczególnych okresów twórczości pisarza.

W 10 000-wyrazowej próbie tekstowej stanowiącej początkowy fragment pierwszego utworu powieściowego pt. "Na pańskim dworze" wystąpiły trzykrotnie rzeczowniki: *aleja*, *brew*, *brytan*, *cena*, *drób*, *gust*, *konfitura*, *oburzenie*, *pomywaczka*, *sposobność*, *ton*, *towarzyszka*, *zbrodnia*; czasowniki: *cieszyć się*, *dostać się*, *kopnąć się*, *obudzić się*, *pozostawić*, *próbować*, *wypędzić*; przymiotniki i imiesłowy przymiotnikowe: *plócienny*, *pozorny*, *psychiczny*, *sprowadzony*, *wierny*, *zgasły*; dwukrotnie rzeczowniki: *bękart*, *blacha*, *ciężar*, *ćwiek*, *fakt*, *gałka*, *hrabstwo*, *klomb*, *kredencierz*, *kryminalista*, *księżniczka*, *kurnik*, *ludność*, *małżeństwo*, *materiał*, *miotła*, *nacisk*, *ocena*, *oskarżenie*, *pielucha*, *popęd*, *posag*, *powaga*, *przemowa*, *przybycie*, *przyjście*, *rozeń*, *skandal*, *sypialnia*, *transport*, *uległość*, *upadek*, *ustępstwo*, *usunięcie*, *wykrycie*, *wyrzutek*, *wyzwalanie*, *zdobycza*; czasowniki: *dostawać się*, *karać*, *kroczyć*, *nabyć*, *nakręcać*, *obwąchać*, *oszpecić*, *pluć*, *podzielać*, *pokazywać się*, *powiększyć*, *przyłaczyć*, *przysłać*, *przystosować*, *przyśnić się*, *przyznać się*, *rozkazać*, *rozpoczynać*, *rozwinąć się*, *stosować się*, *tkwić*, *troszczyć się*, *usprawiedliwić*, *wycierpieć*, *wylizywać*, *wzywać*, *zarzucić*, *zatrzymać się*, *zatrzymywać*, *zazdrościć*, *zechcieć*; przymiotniki i imiesłowy przymiotnikowe: *dziejowy*, *folwarczny*, *kochany*, *książęcy*, *mieniący się*, *niemiły*, *niezrozumiały*, *oznaczony*, *prawy*, *przejęty*, *przeszywający*, *przezwany*, *rozpłodowy*, *sięgający*, *sławny*, *stanowczy*, *śmiały*, *towarzyski*, *uszny*, *wspomniany*, *wypędzony*, *zupełny*; przysłówki: *baczenie*, *gorliwie*, *niesprawiedliwie*, *niezmiernie*, *obojętnie*, *osobiście*, *swobodnie*, *szczelnie*, *wewnętrznie*, *zręcznie*;

jeden raz rzeczowniki i wyrazy w użyciu rzeczownikowym: *agrest, apetyt, badylarz, bęzdroże, bęben, biało, bitka, blondynka, bożek, brząz, brukiew, brząk, ceber, cera, chrześcijanin, ciasto, czapa, dąsy, dążność, diablica, donica, dostawa, dożywianie, drganie, dziedziczka, fach, figiel, frykas, fundament, gałgan, giętkość, gorliwość, grab, grono, grymas, harmider, herbata, hetman, horyzont, huncwot, hurgotanie, ironia, jaśmin, kaftan, kalarepa, kanclerz, kanonik, karmnik, karność, kasztan, kasztelan, kat, kawa, kazanie, kłapa, klasa, klika, kolega, koleno, korzec, krocio, krowiarnia, kurta, lucyfer, malina, mama, męzotka, mieszkaniec, mieszkanka, miligram, minister, mózół, mózgowica, mruczenie, mściwość, mydło, nadużycie, należenie, naręcze, następstwo, naśladowanie, nauczyciel, niańka, niedoczekanie, niekorzyść, nielaska, niemoralność, nieuległość, norma, obiad, obliżywanie, odsiadywanie, odwarzanie, ojcostwo, opiekunka, oporność, ozdoba, pamiętka, pestka, pędrak, pieczenie, pierzyna, piękność, pistolet, plewa, płomień, pochodzenie, podrzutek, poduszka, pogrzebacz, pokora, pokrewieństwo, polecenie, pończocha, popołudnie, porozumienie, portret, porzeczka, posiadacz, posiedzenie, posiłek, posłuszeństwo, poślad 'ziarno poślednie', potakiwanie, prababka, przechadzka, przechwałka, przedpokój, przegląd, przekąska, przekroczenie, przełożona, przemawianie, przeproszenie, przesąd, przestąpienie, przestępstwo, przeświadczenie, przewrócenie, przycisk, przyjaciółka, przysługa, przytomny, przywoitość, pugilares, pułk, rondel, rozgrzeszenie, rozprawa, rozumny, rozumowanie, równia, róża, rygor, rywalka, sapanie, sennik, sens, serwatka, sędzia, sieczka, skażenie, skinienie, skojarzenie, skowyczenie, skrzeczenie, słonina, spacer, sprawca, stągiew, sterowanie, straż, sufit, szacunek, szafa, szczebel, szczep, szereg, szlochanie, szparag, szpic, sztylet, sztywność, ścierka, śledztwo, świadectwo, temat, termin, tłuczenie się, traf, trawnik, trucht, tryb, tułaczka, uczeń, uczestnictwo, ukazanie się, układ, ulepszenie, ulubieniec, uprzedzenie, urwanie, usłużność, usposobienie, utarczka, utrata, użyteczność, waga, warkocz, wątpienie, widz, widzenie, wielkość, włoszczyzna, wnioskowanie, woj. woda, wuj, wydanie, wygnanie, wykonanie, wykręt, wykrzyk, wyrobnik, wyrzucenie, wystąpienie, występpek, wytłoczyć, wyżlica, zabudowanie, zachowanie, zaglą-danie, zainteresowanie, zajęcie, zakłopotanie, zalecenie, zależność, zaniepokojenie, zaród, zarzut, zaskowyczenie, zastona, zastęp, zaszczyt, zawołanie, zbadanie, zbliżanie się, zbrodniarz, zdobycie, zegarek, zemsta, zgoda, zmiarkowanie, znalezienie;*

czasowniki: *balować, chrapać, cisnąć się, dociąć, dogadywać, dokończyć, domknąć, domyślać się, donosić, dopomagać, dopuszczać, dopuścić się, dorastać, dostawić, dostrzec, dosypiać, dosypywać, dotyczyć, dowieść, dozwalać, dźwigać, garnąć, godzić się,*

gotować, hurgotać, jąć się, jednać, karmić, kiwnąć, kosztować, łagodzić, łasić się, łączyć się, machnąć, majstrować, mięknąć, mignąć, nagadać, najeżyć, napastować, nastreczyć, nastroić, nauczać, oberwać się, obierać, oblewać, obserwować, ocenić, odciąć się, odczytać, oddalić, odejmować, odjechać, odjeżdżać, odnosić, odnosić się, odpłynąć, odprowadzić, odważyć, odwiedzać, organizować, oskubywać, otwierać, ożywiać się, plądrować, pociągnąć, poddawać, podpalać, podrażnić, podróżować, podstawić się, podzielić się, podziewać się, podziękować, posłgować, pogodzić się, polecić, przegrywać, popuszczać, popytać, posmarować, postarać się, postawić się, poświęcić, powlekać, powstrzymywać się, pozazdrościć, pozbierać, pozbyć się, przebaczyć, przebąknąć, przechować, przedrwiwać, przekraczać, przekreślić, przeprowadzić, przyozdobić, przyprowadzić, przysiąc, przysięgać, przyspieszyć, przyśrubować, przywarować, przywłaszczyć, przywyknąć, przyzwać, rozczulać się, rozebrać, rozlec się, rozmachać się, rozrzucić, rozsłochać się, rujnować, ryzykować, rządzić, rządzić się, schronić się, schwycić, schwycić, sfolgować, siekać, sięgać, skombinować, skompromitować, skrzeczyć, spieszyć się, spostrzegać, spotęgować, sprawować, stosować, straszyć się, stróżować, sympatyzować, szanować się, szczeknąć, szepnąć, szorować, szpecić, traktować, traktować się, ubliżyć, uchylić, uczestniczyć, udusić, ujawnić, ukarać, unosić, upuścić, uskoczyć, usłuchać, ustąpić, uśmiechać się, utrzcć, uwolnić, uwydlatnić, uwydlatnić się, uznać, warować, wartować, wciskać się, wiercić, włóczyć się, wprawić, wręczyć, wsiąkać, wtoczyć się, wybredzać, wychylać, wylizać się, wymienić, wymówić, wynieść się, wyosobnić się, wypalić, wyprężyć, wysiąść, wysłuchać, wyszczuć, wyszeptać, wyświadczyć, wywrzcć, wyznaczyć, wyznać, wzmacniać się, zabawiać się, zachrapać, zadziwić, zadzwonić, zaigrać, zająć się, zakradać się, załatwiać się, zamykać, zapędzać się, zapuszczać, zaręczyć, zastosować, zasypiać, zaślubić, zatęsknić, zawodzić, zdarzać się, zdecydować, zdoić, zemścić się, zgłosić się, zgodzić się, zranić, zwracać się, żądać, żywić się;

przymiotniki i imiesłowy przymiotnikowe: barwny, bezkarny, biały, boczny, były, chwilowy, ciągły, czatujący, dojrzawy, dostarczony, dostateczny, dotyczący, dowiedziony, drażliwy, działający, dziedziczny, egipski, faktyczny, głoszący, grabowy, grecki, grzmiący, idący, kaszlący, kasztanowaty, kucharski, kudłaty, leniwy, lewy, liczący, lubiący, łakomy, magnacki, marmurowy, mniemany, nadszarpany, nakazujący, naoczny, napięty, naturalny, niedługi, niedobry, niedokładny, niemoralny, nieślubny, nieustający, niewiadomy, niezbędny, niezwykajny, obecny, obelżywy, obleczony, obojętny, obowiązany, obrócony, odniesiony, ogłaszający, opatrzone, opięty, opisany, opowiedziany, ostateczny, otulony, ożeniony,

ożywiony, pałacowy, pieśczośliwy, pocztowy, podparty, podwładny, pogrzebowy, pokorny, połączony, położony, południowy, pomiatany, porzucony, potrzebny, powyższy, pozwalany, praktyczny, proroczy, przegryziony, przenikliwy, przerwany, przesyłany, przewrócony, przeznaczony, przebywający, przyrośnięty, przytulony, przywiązany, przyzwoity, regularny, rezolutny, rozespary, roztropny, rzewny, rzymski, schodzący, schowany, skrupulatny, słynny, smakowy, spokrewniony, sporządzony, sprytny, stawiany, stojący, suszony, sympatyczny, sypiający, szkodliwy, szyderski, ściśnięty, śpiewny, świadczący, trafiający, traktowany, ubarwiony, uderzający, ukrzyżowany, ulubiony, uproszczony, urywany, urządzony, uśpiony, utrudniony, uważny, walczący, wierzchni, włożony, wybrany, wychowany, wychowujący, wyciągnięty, wydawany, wygnany, wykapany, wymowny, wypchany, wypisany, wyrządzony, wysadzony, wyspany, wystarczający, wzajemny, wzbroniony, wzrastający, zagrożony, zajmujący, zakryty, zapytany, zaradny, zarżnięty, zaspokajający, zaufany, zbudowany, zgromadzony, zjedzony, znieważony, znudzony, zobowiązujący, zorientowany, zwolniony; przysłówki: bezdusznie, cichaczem, ciekawie, cwałem, dokuczliwie, dołem, granatowo, ironicznie, licznie, nałogowo, naocznie, na wznak, niemało, oczywiście, opryskliwie, pewno, pilnie, podstępnie, pogardliwie, ponuro, posłusznie, pospiesznie, powyżej, przykro, strasznie, sumiennie, ściśle, świadomie, troskliwie, umiejętnie, wiernie, właściwie, w ogóle, w zupełności, z bliska, z cicha, zewnątrznie, znacznie, z przodu, z wolna, zwycięsko.

W 10 000-wyrazowej próbie stanowiącej początkowy fragment "Beldonka" wystąpiły trzykrotnie rzeczowniki i wyrazy użyte rzeczownikowo: *amen, broda, czeski 'moneta', jajko, jabłuzna, kozik, lejce, szperka, śliczności 'Śliczne rzeczy', trznadel;* czasowniki: *napić się, opatrzeć, strugać, zagadać, ziębić;* przymiotniki: *cudaczny, smar-katy;* przysłówki: *nabożnie, okrakiem;* dwukrotnie rzeczowniki: *bieg, cudak, dwójka, dziwność, kobyła, kostur, lód, markotność, most, mrowisko, parada, patyk, podwórko, porachunek, rada, sitowie, siwek, słota, topiel, topielec, upamiętanie, utrapienie, węzeł, wstyd, zagajnik;* czasowniki: *chrapnąć, grzmotnąć, lać się, molestować, nakłąć, napotkać, nawoływać, nazbierać, patrzeć się, podeprzeć, popłakiwać, przenocować, roić się, rozsiąść się, schować, schować się, spostrzec się, struchleć, szeptać, ukłęcić, utrzymać, wykać, wypatrywać, wysunąć, wyspiewywać, wziąć się, wzruszyć się, zakryć, złapać, złażyć, związać;* przymiotniki: *markotny, miastowy, proszalny, wiadomy;* przysłówek z *wysoka;*

jeden raz rzeczowniki i wyrazy użyte rzeczownikowo: *baja, bajoro, bałamuctwo, boisko, bont (bunt), borówka, cepy, chusta, chwytanie, czucie, desperacja, dębczak, dym, dziwowisko, fura, gęstwa, glina, grzęda, honor, impet, jabłonka, jadlo, jadący, jezyna,*

kaganek, kancelaria, kapela, komin, kompania, królewna, kruchta, kukurydza, lewica, łuczyno, tyko, majestat, małość, młodziak, mlócenie, mosiądz, mrowie, nagłość, nalepa, nazwisko, niemrawiec, nocleg, obejście, obrączka, ochota, odpust, ognistość, okucie, opatrność, oskoma, osobliwość, orwartość, pakuły, pałka, pasanie, picie, pielenie, pismo, planetnik 'duch mityczny w górach', pług, podłoga, poganiaczka, pomstowanie, pomyślenie, porcja, postuga, poufałość, powrósto, przypiecek, pszczoła, pudło, robak, rozgardiasz, rozrzucanie, rozsada, różaniec, sadzenie, siedzenie, słuszność, snop, spadnięcie, spanie, spódnica, sprzedanie, srebro, stara, straszność, studnia, swąd, szczaw, sznurek, ślina, świętek, świętość, tarapaty, trojak 'miedziana trzygroszówka', trzepotanie, trzmiel, udawanie, węgiel, wiązanka, wysoczyzna, zamek, zamknięcie, zapłata, zieloność, znaleźne, zeganie się, zwawość;

czasowniki: babrać się, bębnić, buceć, certować się, ciec, cisnąć 'rzucić siłą', czepić się, doganiać, dopalać się, dopominać się, dosłyszeć, dowlec się, dygotać, dźwigać się, gryzmolić, grzać, kapać, katować, kończyć, lepić, łapać, łuskać, tyknać, mamrotać, migać się, mlaskać, mlócić, morzyć, mrozić, nabrać, nadziwić się, najść, namoczyć, napierać, napoczynąć, naprowadzić, natknąć się, obdarzyć, obejrzeć się, obetrzeć, oblatać, oblizać, obłazić, obnieść, obtrącać, ochronić, odczynić, oddalać się, odechcieć się, odjąć, odmawiać, odplacić, oduczyć, odumrzeć, odwiedzić, okałeczyc się, odkładać, okolić, oniemieć, opić się, oprowadzać, opuszczać się, osiąść, osowieć, otumanić, pchać się, pluskać, pocałować się, pocieszać, pocieszyć, poćwiartować, podejrzeć, podjadać, podźwignąć, pogadać, pogłupieć, pokosztować, polapać, pomacać, pomstować, popłakać się, poprzystawać, popuchnąć, poradzić, porobić się, posilić się, posinieć, potłuc, powiązać, pozadzierać, poznawać, pożegnać się, prosić się, prząść, przechylać się, przegiąć się, przejrzeć, przekąsić, przewać, przykazać, przylatać, przyprzeć, przysłuchać się, przyśniwać się, przytrafiać się, przywrócić, pstrzyć się, rozerwać, rozlać się, rozlepić, rozłożyć, rozpalić, rozpędzić, rozplątać się, rozpowiedzieć, rozsierzdzić się, schodzić się, schrupać, sikać, skłąć, skosztować, skruszeć, sparzyć, splakać się, spojierać, sprowadzić, stargować, strącić, suwać się, sypnąć, ściemniać się, ściernąć, ścisnąć, świerkać, świstać, trącać, trzasnąć, trząść, trzepać, trzepotać się, tykać, uchronić, uchwycić się, ulęknąć się, upamiętać się, upominać się, urosnąć, urzec, usadzić, usługiwać, utrafić, uwijać się, uzbierać, wadzić, wiązać, wcisnąć się, widzieć się, wieźić, wlec się, wstrzymać się, wścibić, wychylić się, wydostać, wydzdżyć się, wykladać, wykradać, wylegać, wypocząć, wypogodzić się, wyprowadzić, wypytywać, wyrosnąć, wyrozumieć, wyrzynać, wysiedzieć, wysysać, wytłumaczyć,

wywietrzyć, wywijać, wywłóczyć, wzdrygnąć, zabierać się, zachłysnąć się, zaciąć się, zacześć, zafurczeć, zagryźć, zagrzeć się, zagrzebać, zahuczeć, zająć, zakasać, zakochać się, zakruczeć, założyć, zamknąć, zamotać, zaniewidzieć, zapędzać, zapuszczać się, zasłuchać się, zasłyszeć, zasypywać, zaszkodzić, zatrząść się, zatrzymać, zaważyć się, zawieruszyć się, zażyć, zbałamucić, zdrzemnąć się, zdumieć się, zemdleć, zgasnąć, złapać się, zmarznąć, zmańdrzeć, zmienić się, zmierzchać się, zmierzić, zmówić się, zrazić się, zwać się; przymiotniki i imiesłowy przymiotnikowe: babski, ciepławy, duchowy, dziadowski, gminny, jęczmienny, kary, kłapciasty, kogutowy, lecący, lipcowy, łaknący, malowany, mowny 'wygadany', myszaty, należyty, niecały, niegrzeczny, nieśmiały, niewart, niewielki, opasany, parzący, parzony, pochwalony, poćwiartowany, pośpiewujący, rażny, robiący, rodzony, rozmowny, skąpy, spętany, tutejszy, uszaty, widzący, wyłożony, wystrojony, zakłęty, zawieruszony, związany, żrebna, żwawy; przysłówki: do czysta, do wtóru, duszno, gładko, łakomo, na pewno, naprawdę, na równi, na stojący, nieosobliwie, nieźle, po kolei, po kryjomu, pomatu, przepięknie, równo, różnie, siurczkiem, tanio, zmyślnie, z rzadka.

W 10 000-wyrazowej próbie tekstowej stanowiącej początkowy fragment "Zajęca" wystąpiły trzykrotnie rzeczowniki: bruzda, ogar, papieros, przydomek, rozpęd, rów; czasowniki: dostać się, przeszkadzać, przeżyć, przypisywać, stękać, tracić, wyrwać się, zastawiać; przymiotniki: bezuchy, chytry; przysłówki: ciasno, przyjemnie; dwukrotnie rzeczowniki: bliskość, charciarz, chwast, głóg, gra, jarzębina, kalina, kłoda, kolec, konieczność, lata, macocha, mięta, mur, panicz, parasolka, priak, pocatunek, powodzenie, przepiórka, rękawiczka, rolnik, roztropny, rzepa, rzepak, sąsiadka, skrytość, sprzymierzenie, stryj, tytoń, użycie, wiklina, zbieg, zwierchnik; czasowniki: docierać, dopędzić, marnować się, nakarmić, nastać, nauczyć się, otaczać, pisać, popędzić, pożyczyć, przegrać, przygniatać, tępić się, wychować się, wylać, wyprosić, wystawiać, wytrząść, zapać, znaleźć się, życzyć; przymiotniki i imiesłowy przymiotnikowe: bezpieczny, chłodny, korzystny, nadwiślański, ojcowski, olszynowy, rozkopany, szczwany, wywieszony, zwrócony; przysłówki: ostrożnie, powtórnie;

jeden raz rzeczowniki i wyrazy użyte rzeczownikowo: akacja, bagno, barometr, bek, berberys, berło, biodro, blondynka, bryła, brzytwa, bunt, chaber, chowanie się, ciążenie, czerwień, czkawka, czyhanie, danie, dawanie, derkacz, dochód, domysł, dubeltówka, dzieciństwo, fajka, felczer, gamoń, gleba, golizna 'brak roślinności', gwałtowność, harapnik, inspekt, jesion, kalafior, kalendarz, kanapa, kapison, kara, kard 'rodzaj

jarzyny', karta, kąpiel, kępa, kielek, kloc, klon, kłos, kłusownictwo, kolba, kołacz, kołek, komar, konar, konopie, kopalnia, koza, krzywda, legowisko, lufa, lustro, łania, maj, marczak 'zając urodzony w marcu', marzec, męskość, murawa, muzyka, myślenie, myślistwo, nadmiar, nadzór, nakaz, namiot, namysł, napar, nastrój, nektar, niespodzianka, nieurodzaj, niewytrzymałość, objaśnienie, obojczyk, odejście, odmiana, odporność, odróżnienie, odwiedziny, oględność, ogryzanie, ojczym, olbrzymość, olejek, olszyna, oparzelisko, osika, ostrożność, oswojenie, ość, ozimina, ożenie, pagórek, papka, pasmo, październik, pianie, pietruszka, placek, płatanina, płot, pobyt, pochodnia, pocieszenie, podmuch, podszewka, podziękowanie, połączenie, połów, pomyje, porter, powątpiewanie, powikłanie, powstrzymanie, pozwolenie, prowadzenie, przegrana, przepowiednia, przeprowadzenie, przesmyk, przewóz, przymrozek, przywilej, przywitanie, puls, rej, rodzynek, roślina, rozlew, rozrost, rozwinięcie się, różnica, rzemiosło, rzenie, sadownik, sałata, sarnina, sąsiad, sieroctwo, skakanie, skrzypienie, skwar, spotkanie się, stangret, stok, stos, stóg, strumień, szal, szeląg, szlachta, szmat, sztandar, szturchaniec, śpioch, talerz, tancerka, tarka 'owoc tarniny', troskliwość, trucicielstwo, trutka, tupanie, uczynek, uczynienie, ugór, upał, urodzenie, urwis, uśmiech, wdowiec, westchnienie, więz, widownia, więzienie, wizyta, włóczęga, wrzątek, wskazówka, wykopalisko, wylegiwanie się, wymaganie, wynalazek, występ, wytrwałość, wzajemność, wzgórek, zakaz, zaleta, zapobiegliwość, zawziętość, zejście, zgorzenie, zjadacz, złodziejstwo, zмова, zniknięcie, żeńca;

czasowniki: bębnić, błądzić, bredzić, chwycić się, ciąć, ciosać, czerpać, cesać, czyścić, darzyć się, dąć, dobić się 'osiągnąć, zdobyć', doczekać się, dojrzewać, dokonać, dopomóc, dopuścić, dotknąć się, dowierzać, dymić, dziękować, falować, furknąć, gęstnieć, głaskać, gramolić się, hasać, jarzyć się, kielkować, kołysać, kończyć się, kurzyć się, kwapić się, macać się, męczyć, międlić, migać, mrużyć, nadać, najechać, nakładać, napętnić, napracować się, narażać się, narozbijać, narzucać się, nastęrczać, natrafić, niepokoić się, obić się, objaśnić, oblegać, obmyślać, obracać się, obrzucać, oburzyć, odbiegać, odbijać, odegrać się, odgrzebać, odkarmić, odkryć, odłożyć, odnaleźć, odrastać, odsadzać się, odsadzić się, odsapnąć, odskakiwać, odsypać, odwrócić się, odwyknąć, ograniczyć się, omijać, omylić się, opierać się, opisywać, oplacać się, opływać, osłaniać się, oznaczyć, parsknąć, pełnić, piąć się, pielegnować, płatać się, płatać, płowieć, poblaknąć, pochylać, poczęstować, poczuwać się, podążać, podbierać, poddać, poddać się, podejmować, podlegać, podrosnąć, podszczuwać, podtrzymywać, podziwiać, pogonić, pogorszyć się, pokarmić, polecać, polerować, pomówić, poobracać, popłacać, porastać, porykiwać,

posądzać, posprzątać, postaczać się, poszeptywać, poślubić, powierzać się, powstawiąć, powtarzać, pozaszywać, pozłączać, pożartować, pożegnać, prysnąć, przebierać, przechyłać, przeciągać, przeciągnąć się, przecierać się, przeczuć, przeczytać, przeglądać się, przegrywać, przekazać, przekonać, przekopać się, przełożyć, przenieść się, przestać, przetrawić, przewidzieć, przybywać, przygarbić się, przyjechać, przypinać, przysposabiać, przytoczyć, przytupnąć, przywieźć, przywłóczyć, przywrzeć, przywyknąć, pudłować, pukać, rodzić się, rozejść się, rozfiglować się, rozkrzyczeć się, rozmiękczyć, rozmnażać, rozróżnić, rozrzucić, rozstękać się, rozważać, rozwiązać, rozwodzić się 'mówić rozwlekle', sądzić się, siwieć, skarać, skorzystać, spijać, splatać się, spłowieć, spodobać się, spytać, stroić się, stropić, strząsać, syczeć, sypać, szafować, szarzeć, szczebiotać, szczypać się, ścigać, tchórzyć, toczyć się, tonąć, torować, trącić, trudnić się, ubierać się, ucałować, uchylać, ucinąć, uczyć, uczynić, udobruchać się, ukazywać, ukłęknać, ukrywać się, uniknąć, upłynąć, uprawiać, uprosić, urządzić, 'utaić 'ukryć', utraścić, utwierdzać, utwierdzić, uznawać, użyć, wachać, wcielić, weselić się, wezbrać, więdnąć, wikłać, wlec się, włóczyć, wpajać, wschodzić, wtulić, wychowywać się, wychwalać, wychylić, wygodzić, wygrywać, wyjadać, wykazać, wykazywać, wyleżeć się, wyliczyć, wymagać, wymarznąć, wyminąć, wymknąć się, wyobrazić, wypięknąć, wypłatać, wypłynąć, wyrazić się, wyrażać się, wyrudzić, wyrwać się, wysączyć, wysilać się, wystarczyć, wystrzelić, wytarzać się, wyrzeć się, wytwarzać, wywodzić się, wyżywić, wznosić, wzruszać, zabrać się, zabrnąć, zachować, zachować się, zachwiać się, zadrasnąć, zadziwić się, zajeżdżać, zakłócać, zakłócić, załatwiać, zamarzać, zamącić, zaniknąć, zapewniać, zapominać się, zapomnieć się, zaprzęgnąć, zapuścić się, zarobić, zarządzać, zarzeć, zaspokajać, zaświecić, zatapiać się, zatracić, zawędrować, zawieść się, zażegnać, zbudować, zdobyć się, zejść się, zeźreć, zgonić, zgorszyć, zgrać, ziewnąć, złować, zmęźnieć, zmieniać, znieść, zrzucić, zsyłać, zszarzeć, zwinąć się, zżyć się

przymiotniki i imiesłowy przymiotnikowe: bojący się, brzoźowy, budzący, burzyny, chodzący, chwytmy, cięły, domknięty, dorzeczny, dziecinny, dźwięczny, gatunkowy, gończy, gotowany, graniczący, gruntowy, greczny, grzeszny, jednakowy, jesienny, koguci, kołysany, kręgowy, kuropatwi, kusy, łaskawy, łonowy, miękki, miętowy, mogiłański, mogący, mokry, naiwny, nakryty, napomniany, nieczuły, niedołączny, niedostrzeżony, nienaganny, niepojęty, nierogaty, niezbity, niezrównany, nikły, obdarzony, obłożony, obrotny, odbity, odważny, odwrócony, odgryzający, okrzyczany, osłabiony, osobniczy, oświetlony, ozdobiony, palący, październikowy, pędzony, pijący, pisany, płodny, płoszący, pochodzący, pochyły, podany, podlewany, podniecony, podniesiony, podszyty, podupadły,

podwodny, podwójny, pokojowy, pomieszczony, popełniony, poprzedany, porozrzucany, porozwłóczony, pożęty, pożyteczny, pragnący, prywatny, przebiegły, przechwalany, przeciwny, przejeżdżający, przemarzły, przestraszony, przestronny, prześladowczy, przycajony, przyczynowy, przygarbiony, przyklepany, przyparty, przypominany, puszczający, roboczy, rybi, sapowaty 'bagnisty', sążnisty, siarczysty, skradziony, skromny, skrzepły, spostrzeżony, spragniony, sprawiedliwy, srebrny, stawiający, szewski, śpiewający, tknięty, tropiony, udowy, uniesiony, utorowany, wilgotny, wpatrujący się, wsadzony, wyczerpujący się, wydeptany, wygodny, wyjąłwiony, wylupiony, wymawiany, wymieniony, wypoczęty, wyskakujący, wysłany, wyszarżany, wytknięty, wytrzymały, wyzwolony, wzbudzający, zaczarowany, zadęty 'zasypany śniegiem', zadziwiony, zahukany, zamarzły, zamożny, zapalczywy, zapalony, zarządzający, zastrzelony, zaszargany, zawiary, zbliżony, zebrany, zeschły, zezowaty, zgniły, zjadliwy, złamany, znaczący, żywotny; przysłówki: bezwarunkowo, butnie, cało, chciwie, dokładnie, gęsto, hałaśliwie, kolejno, łagodnie, łaskawie, na dobre, na osobności, na próżno, na przelaj, niedobrze, niepotrzebnie, nieśmiało, niewidzialnie, nieznacznie, nudno, odwrotnie, po bratersku, przedwczoraj, rozważnie, serdecznie, siarczyście, skromnie, skrycie, stosunkowo, szczerze, uparcie, w poprzek, wytrwale, zamasyście, za młodu, zewnątrz.

W 10 000-wyrazowej próbie tekstowej stanowiącej początkowy fragment "Godów życia" wystąpiły trzykrotnie rzeczowniki: *baśń, drożdż, kaczor, kądziel, kruk, kukulka, nietoperz, piasek, pokłon, rudzik 'ptak', ryk, skraj, sójka, strzała, szlak, włócznia, wróżba, zalotnik, źródło*; czasowniki: *czcić, naglić*;

przymiotniki i imiesłowy przymiotnikowe: *brodaty, drogi, okryty, pospolity, powinowaty, sprośny, suty, wschodzący*; przysłówek *głodno*; dwukrotnie rzeczowniki: *barć, chrust, czyżyk, dolegliwość, dzierzba 'ptak', dzik, dziupla, garb, igraszka, jedwabnik, kres, kryjówka, miano, mokrakło, mór, nagroda, nazwa, nieciecz 'starorzecze', oszczep, parów, popis, poranek, poseł, potomstwo, powieka, promień, ranek, rękawica, samica, sikora, siodło, stręczyciel, swojak, szczygieł, szpik, szyderstwo, śpiewanie, światłość, tarcza, uroczystość, wesele, wiec, wolność, wrzosowisko, wylot, zacios, zręczność, zrozumienie, zwycięstwo*;

czasowniki: *budować, czać się, dręczyć, dybać, dygnąć, dziobnąć, dzwonić, gęgnąć, nękać, odprowadzać, porzucić, pozbawić, przeszyć, radzić, ranić, rozumować, spożywać, stawić, urgać, wabić, władać, wrzeć, wyzwalać, wznosić się, zakrakać, zbliżyć, zlewać się, żegnać*; przymiotniki i imiesłowy przymiotnikowe: *międzynarodowy, napuszony*

niedostępny, nieprzeparty, niewolny, otoczony, piekielny, pobliski, poranny, potworny, rozsądny, ruchomy, skrzydlaty, świecący, wyniosły, ziemski, żyjący; przysłówki: niecierpliwie, ostrzegawczo, pieszko, pożądliwie, ukrycie, z upragnieniem;

jeden raz rzeczowniki i wyrazy użyte rzeczownikowo: balsam, bezprawie, błąd, bocianica, bogactwo, bób, brzezina, budowanie, całość, chartak, chowany 'rodzaj zabawy', chór, chów, chudziak, chudziec, ciemność, ciemność, cis, cyrk, czapla, czaty, czeremcha, ćwik 'ptak doświadczony, przebiegły', doba, drop, dudy, dukat, dzierlatka, dziewanna, dzwonec, gaj, gawron, gąsior, głaz, gębia, główacz, głuszek, goniec, gościnność, grabież, granie, granit, groch, grom, gruchanie, grudka, gruz, hieroglif, hukanie, igliwie, igrzyska, istnienie, jałowiec, jaskółka, jemioluska, kaliber, kielb, kowal, kół, krajowiec, krakanie, krawędź, kreska, księga, kukulka, kułak, labirynt, lepianka, łabędź, łach, łaska, łazęga, łopót, łoża, łup, macierzanka, mara, martwota, miłośnik, młodzież, moczary, modlitwa, mszyca, muszla, nadejście, natarcie, natręt, nędznik, niedobitek, niedołęga, niepamięć, niepokazność, niesnaska, nietykalność, niewieściuch 'piecuch', niewłaściwość, niskość, nizina, obchód, objęcie, obora, obręcz, obrok, obrotność, obrzęd, obywatel, oddech, odpór, odrzucenie, odwet, okap, opar, opera, oset, ostep, ostrzeżenie, oszustwo, oświadczenie, oświetlenie, pancierz, patrzący, piana, pieczara, pierwszeństwo, plon, plusk, płód, pocziwiec, poczwara, podanie 'opowieść', podłość, podniesienie, podnóże, podobieństwo, podryg, poeta, poganin, pokos, poległy, popędliwość, popiół, posoka, pośrednik, potok, powała, powierzchowność, powłoka, powszedniość, pozdrowienie, poziom, pozeranie, prowodyr, przechowanie, przedstawiciel, przelew, przemykanie, przesada, prześcieradło, przetarcie, przewidywanie, przymieszka, przywłaszczyciel, pustelnik, radło, rąbek, ropucha, rozbieranie, rozplód, rozpusta, rozstrzygnięcie, roztropność, rozwódka, ruszenie, rzut, siekiera, siniec, sito, skarbiec, słuchanie, sobkostwo, spełnianie, spostrzeżenie, sprawność, starcie, stronnictwo, stwórca, swojskość, szaleniec, szczebiot, szept, szpieg, szturm, szubienica, szuwały, szybkość, spiączka, świeżość, tamina, tłok, toga, trąbienie, turkawka, twórca, ubóstwo, uchwata, ucisk, udoskonalenie się, udział, ukłon, ukochana, urok, utyskiwanie, wahanie, wieczność, wiercenie się, więzy, wiosło, wnętrze, wojsko, wrzos, wsadzenie, wydrążenie, wygoda, wykrzyknik, wylew, wymuszenie, wyprowadzenie, wystaniec, wysokość, zabicie, zabobon, zachowanie, zakładanie, zamotanie, zapamiętanie, zapomnienie, zarośla, zasób, zawias, zdrajca, zdumienie, zgryzota, ziemianin, zięba, ziolo, ziomek, zjadanie, zmiana, zmylenie, zwiady, zwinność, żaloba, zmija, zółw;

czasowniki: *bielić się, brać się, bytować, chuchać, chybić, cofnąć się, czarować, darzyć, derdnać, dębować, dobiegać, dobrać się, doczekać, dogonić, dopisać, dotknąć, drapnąć, drapać się, drasnąć, druzgotać, dumać, frunąć, jaśnieć, kiwać, klaskać, kłębić się, knuć, kołysać się, krakać, kruczeć, krzepić się, kusić się, łać, łykać, mącić, merdnać, miazdżyć, milknąć, mizdrzyć się, mylić, nadawać, nakazywać, naklekać, nakrywać, napiąć się, narazić się, narodzić się, nasycić się, natrejkotać, natrząść, nawiedzać, niszczyć, obarczyć, obiegać, oblegnąć, obliczać, obliczać, oblizywać, obrócić, obsiewać, obwieścić, oceniać, odbić, odbyć się, odgadywać, odkrywać, odłupać, odmruknąć, odróżniać, odsadzić, odstąpić, ogłupiać, okazywać, okryć się, okukiwać, omamić się, opaść, oplakiwać, opuścić się, oskubać, osłonić, ostać się, ostrzegać, oszaleć, oszłamiać, oszukiwać, osłepić, oświadczyć się, oświecać, otrząsnąć, otrząsnąć się, otulać, ożyć, pękać, pieńić się, piorunować, płodzić, pobić, pobrać, poczekać, podlatywać, podpatrywać, podpisywać, podrygiwać, podrygnąć, podskubać, podskubywać, pognać, pojąć, pokryć, pomruknąć, pomrzeć, pospuszczać, postarzyć, pościć, powiększać, powoływać, powstrzymać, przebąkiwać, przebiegać, przeciąć, przeciągać się, przecierać, przecinać się, przedrzeźniać, przejadać się, przekolatać się, przemijać, przemóc, przenikać, przeniknąć, przepadać, przepasać, przepędzać, przepuszczać, przetrzeć się, przyczajać się, przyjaźnić się, przypuścić, przysiąść, przyświecać, przytakiwać, przywiązać, rozdziobać, rozgorzeć, rozjaśnić, rozlać, roznosić, rozpiąć, rozpieszczęć, rozpostrzeć, rozpościerać się, rozpoznać, rozradować się, rozstawić, rozszarpać, roztyć się, rozwieszać się, rozwijać, rumienić się, rzeźbić, sfrunąć, skarcić, skostnieć, skręcać, skrobnąć, skrzywdzić, słygnąć, spoważnieć, spowszednieć, spracować się, sprawdzać, sprzykrzyć się, stawić się, stłuc się, stłumić, strażować, strącać, strząsnąć, strzec się, stwarzać, suszyć, szybować, szydzić, ślepnąć, śmigać, święcić, tarzać się, tokować, ubierać, ubrać, ubrać się, ubywać, uchylać się, ucichnąć, ufać, uganiać się, ulatywać, ułatwiać, umaić, unieść, uosobić, upodabniać, urwać, urwać się, urywać, uśmiechnąć się, utworzyć, uważać się, uzbroić się, uzalić się, używać, wezwać, wiecować, wsadzić, wskazywać, wspierać, wstrzymywać, wydać, wydusić, wydychać, wygłosić, wygoić, wygrzać, wygrzebać, wygrzebywać, wykapać, wykurzyć, wylegać, wylizać, wymigać się, wymuszać, wymykać się, wypchnąć, wyprostować się, wyprzeć, wyrastać, wyrobić, wyrodzić się, wysadzać, wysłuchiwać, wystawać, wytchnąć, wytępić, wywodzić, wywracać, wyznaczyć, wyzwolić, wyzyskiwać, wzbić się, wzbijać się, wzlatywać, wznieść się, wzrastać, zachęcać, zachowywać się, zaciętrzewić się, zacząć się, zagrać, zagrażać, zagrozić, zalec, załatwić, załkać, zapadać, zapaść się, zapewnić, zapominać, zarysować się, zasłynać, zastawić,*

zaścilić, zatruchać, zatrzepotać, zawadzić, zawęszyć, zawyć, zażywać, zbawiać, zdwajać, zgubić, zimować, zjawiać się, złościć, złościć się, zmieniać się, zmierzać się, zmusić, zryć, zrzucać, zstąpić, zyskać, żeglować;

przymiotniki i imiesłowy przymiotnikowe: babi, bartniczy, bezsilny, bezwstydný, biegly, biesowski, błotny, bociani, bramowany, burzliwy, cętkowany, chorowity, ciasny, czubaty, czynny, dębowy, diamentowy, dokonany, doprowadzony, dybiący, dychawiczny, dziarski, dzisiejszy, gnuśny, goniący, gromadny, hakowaty, jaskrawy, jaworowy, kaczy, klinowy, kołczasty, krajowy, kryty, krzykliwy, krzyżowy, kupczący, lękliwy, lodowaty, majowy, marudny, męczeński, migający, mleczny, morderczy, mordowany, mozolny, mroczny, myślący, nadbuzarański, nadprądniczy, najechany, nałogowy, napowietrzny, narodowy, nastawiony, nieoceniony, nieposzlakowany, nieprzejrzany, nieprzespany, nieskażony, nie-towarzyski, niewstrzeźliwy, niewysłowiony, niezamącony, niezapręczony, niezliczony, obowiązkowy, oburzony, obywatelski, ochoczy, oczekiwany, odebrany, odzierany, ogarnięty, okarmiony 'nakarmiony', okolony, okrągły, okręcony, okrwawiony, olśniewający, omszony, oparzony, oschły, oszołomiony, osłepiony, panujący, pchany, piaszczysty, piekący, piskliwy, plugawy, płochy, płomienny, pochmurny, podbity, podszcztuty, podziemny, podziurawiony, poobwijany, poraniony, porażony, posiadający, powichrzony, powietrzny, powrzaskujący, powtórzony, pozostały, pożądany, pracowity, prawowity, pręgowany, próżniacki, przeciągły, przedziwny, przelany, przelośny, przeokropny, przesławiony, przesypiany, przeszłoroczny, przetrząsnęty, przezorny, przykutý, przytulony, przywarty, rodowy, rozkudłany, rozmiłowany, rozpaczliwy, rozpalony, rozpierchły, rozpięty, rozplątany, rozpoczęty, rozrzucony, rozstajny, rozkliwiony, roztyły, rozważny, równy, różany, różowy, sarni, sejmikujący, sejmowy, serdeczny, skalisty, skłonny, skowrończy, skryty, skrzętny, słupkowy, słuszny, służebny, smukły, soczysty, spiczasty, spopielony, sprężysty, stateczny, stroniący, strwożony, strzeżony, sypki, szczególny, szczygli, ślimaczy, śpiewacki, świetny, świeży, świtający, tatarski, tłuczony, twórczy, ubiegający się, ubielony, ubrany, ucieśzny, uczciwy, uczuciowy, udany, umowny, uosobiony, upatrzony, uporczywy, uprzykrzony, uschły, ustronny, uszlachetniający, utyskujący, walny, wartki, wąsaty, wetniany, widny, wieczny, wieczorny, właściwy, wodny, wolny, wprawiający, wrzaskliwy, współczesny, wychowany, wycinany, wydarty, wygaśły, wygłodzony, wylękły, wyłączny, wyparty, wyprawiający, wypróchniały, wypukły, wyrabiany, wysiadujący, wyścigowy, wytarty, wyznaczony, wzniesiony, zachęcony, zachwycony, zaciekły, zacinały, zadarty, zadyszany, zagadkowy, zajęty, zalany, założony, zamieszkały, zamroczony, zamrożony, zaniepokojony, zaogniony, zapisany, zapleśniały, zapracowany, zastany, zasypany,

zaszczycony, zbutwiały, zdający się, zdołający, zdolny, zgnębiony, zgorzkniały, zgrzybiały, ziejący, złośliwy, zniecierpliwiony, zraniony, zwyciężony, zwyrodniały, żywiony; przysłówki: błogo, bojaźliwie, chłodno, ckliwo, czarno, czysto, gromadnie, gromko, jaskrawo, marnie, mdło, na jaw, na oślep, niedołącznie, niedostępnie, niedosłyszalnie, niezłomnie, oklep 'bez siodła', olśniewająco, pieczołowicie, płacząco, płomiennie, pobłażliwie, po przyjacielsku, posepnie, prawdziwie, prostopadle, przedziwnie, rodowicie, rzewnie, skwapliwie, sprawnie, swawolnie, świetnie, tęskno, uczuciowo, uprzejmie, wdzięcznie, wniwecz, w prawo, wściekle, wyłącznie, zbiorowo, zgodnie.

Wiele spośród wymienionych wyrazów rzadkich i najrzadszych charakterystycznych dla poszczególnych prób tekstowych można zgrupować w pola wyrazowe, dla których hasłami wywoławczymi są przytoczone wcześniej wyrazy "tematyczne" i słowa-klucze. Pełny wykaz tych wyrazów (otrzymanych metodą "przesiewania" tekstów, tzn. szczegółowego porównywania list frekwencyjnych i eliminowania hasel wspólnych) jest potrzebny nie tylko dla drobiazgowego przedstawienia różnic leksykalnych między utworami Dygasińskiego z różnych okresów twórczości. Kompletna lista wyrazowa może służyć do porównań badaczom zajmującym się słownictwem tekstów literackich, szczególnie tekstów prozatorskich.

Wnioski końcowe

Po zanalizowaniu danych liczbowych zilustrowanych przykładami z tekstów i po przeglądzie grup słownictwa można sformułować wnioski o linii rozwojowej leksyki pisarza. W początkowym (eksperymentalnym) okresie twórczości (reprezentowanym przez utwór "Na pańskim dworze") Dygasiński uprzywilejowuje rzeczowniki, czyli kategorię najbardziej nośną semantycznie. W tekście narracji i komentarza odautorskiego dominuje słownictwo typowo literackie i elementy stylu publicystycznego, a nawet popularnonaukowego. Gwaryzmy używane są tylko w dialogach utworów

o tematyce wiejskiej. Nie widać wykorzystania dla celów literackich słownictwa środowiskowego.

W drugim okresie twórczości zaznacza się wyraźne zubożenie słownictwa w utworach z narratorem ludowym (przede wszystkim w "Beldonku"), preferowanie czasowników służących ożywieniu akcji, znaczne ograniczenie użycia słownictwa typowo literackiego na korzyść szerokiego użycia słownictwa gwarowego i potocznego przenikającego także do narracji utworów stylizowanych. W utworach z bohaterem dziecięcym widać uprzywilejowanie deminutywów i augmentatywów.

W końcowym okresie twórczości (reprezentowanym przez "Zajęca" i "Gody życia") pisarz wzbogaca słownictwo swych tekstów literackich, łącząc umiejętnie elementy leksykalne typowo literackie z elementami dawnymi, regionalnymi i środowiskowymi. W utworach z tego okresu zaznacza się uprzywilejowanie epitetu i wszechstronne wykorzystanie różnych formacji słowotwórczych i połączeń wyrazowych (m.in. wyrazów złożonych, deminutywów i par rzeczownikowych). Nie powtarzające się w innych tekstach literackich Dygasińskiego słownictwo rzadkie i najrzadsze jest w tych utworach najobfitsze.

Przypisy

- 1) R. Wójcik, *Język Wacława Rzewuskiego*, Szczecin 1977 (szczególnie s. 141-175, 181-190).
- 2) L. Malinowski, *O języku komedii Bohomolca*, Kraków 1895 (szczególnie s. 21-27); J. Węgier, *Język Franciszka Bohomolca*, Poznań 1972 (szczególnie s. 83-114).
- 3) H. Turska, *Język Jana Chodźki*, Wilno 1930 (szczególnie s. 63-81).
- 4) S. Dobrzycki, *Notatki do dziejów języka polskiego literackiego. I. Kilka spostrzeżeń nad językiem Mickiewicza*, "Prace Filologiczne" VII (1909), s. 300-393 (szczególnie s. 365-393).
- 5) J. Trypućko, *Język Władysława Syrokomli (Ludwika Kondratowicza)*, t. II, Uppsala 1957 (szczególnie s. 105-234).
- 6) J. Rozental, *Szkic charakterystyki języka Aleksandra Fredry*, "Prace Polonistyczne" 14 (1958), s. 125-146 (szczególnie s. 134-145); J. Zaleski, *Język Aleksandra Fredry, cz. 2: Fleksja, składnia, słowotwórstwo, słownictwo*, Ossolineum 1975 (szczególnie s. 134-152).

7) Z. Gosiewska, *O języku powieści gminnych Ryszarda Wincentego Berwińskiego*, "Poradnik Językowy" 1959, z. 8, s. 337-354 (szczególnie s. 347-351).

8) W. Kupiszewski, *O języku Teofila Lenartowicza, V. Słownictwo*, "Prace Filologiczne" 29 (1979), s. 255-288.

9) K. Długosz-Kurczabowa, *Uwagi o języku Kornela Ujejskiego*, "Prace Filologiczne" 25 (1975), s. 479-489.

10) W. Taszycki, *Czechizmy w języku Reja*, "Prace Filologiczne" XII (1927), s. 54-67 (szczególnie s. 65-66).

11) M. Karplukówna, *Język Jana Jurkowskiego*, Wrocław 1967 (szczególnie s. 72-73).

12) Z. Stieber, *Uwagi o języku Wacława Potockiego*, Łódź 1947 (odbitka z "Prac Polonistycznych" seria 5) (szczególnie s. 15-24).

13) K. Kwaśniewska-Mżyk, *Regionalizmy w utworach Franciszka Karpińskiego*, Zeszyty Naukowe WSP w Opolu, Językoznawstwo VI, Opole 1977, s. 143-155 (szczególnie s. 149-152).

14) S. Stankiewicz, *Pierwiastki białoruskie w polskiej poezji romantycznej, cz. I. (Do roku 1830)*, Wilno 1936, (szczególnie s. 35-43, 88-94, 98-99, 101, 250-262).

15) L. Kaczmarek, *Staropolszczyzna Mickiewicza a gwary Wielkopolski*, Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego VI (1966), s. 75-80 (szczególnie s. 77-80).

16) Z. Gosiewska, *Język łowiecki w powieściach Józefa Weyssenhoffa*, "Prace Polonistyczne" 7 (1949), Łódź 1950, s. 159-173 (szczególnie s. 160-168).

17) S. Hrabec, *O języku Biernata z Lublina*, w: *Odrodzenie w Polsce*, t. III, *Historia języka*, cz. 1, Warszawa 1960, s. 41-54 (szczególnie s. 52-53).

18) S. Rospond, *Język i artyzm językowy Jana Kochanowskiego*, Wrocław 1961 (szczególnie s. 217-287, 289-294).

19) S. Papierkowski, *Garść uwag o języku Szymona Szymonowica*, "Roczniki Humanistyczne Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego" 1962, nr 1, s. 7-40 (szczególnie s. 21-22).

20) H. Borek, *Język Adama Gdaczusza*, Ossolineum 1962 (szczególnie s. 123-168, 185-190, 192-204).

21) J. Zieniukowa, *Z dziejów polszczyzny literackiej w XVIII wieku. Język pism Jana Jabłonowskiego wobec ówczesnych przepisów normatywnych*, Ossolineum 1968 (szczególnie s. 129-153).

22) T. Brajewski, *O języku "Pieśni" Konstancji Benistawskiej*, Lublin 1961 (szczególnie s. 181-203).

23) J. Brzeziński, *Język Franciszka Dionizego Książnika*, Zielona Góra 1975 (szczególnie s. 100-119, 141-143).

24) B. Reczkowa, *Słownictwo komedii A. K. Czartoryskiego wyrazem walki o czystość i bogactwo języka polskiego*, "Język Polski" XLI (1961), s. 197-207 (szczególnie s. 201-203, 205-206).

25) J. Węgier, *Język komedii pisarzy Oświecenia. Słowotwórstwo, słownictwo, frazeologia*, Warszawa-Poznań 1973 (szczególnie s. 90-155, 156-157).

26) F. Peplowski, *Słownictwo i frazeologia polskiej publicystyki okresu Oświecenia i Romantyzmu*, Warszawa 1961 (szczególnie s. 337-365).

27) Z. Kawyn-Kurzowa, *Język grupy filomatów*, "Język Polski" XXXV (1955), s. 333-360 (szczególnie s. 347-349, 354, 358-360); *Język filomatów i filaretów. Słowotwórstwo i słownictwo*, Wrocław 1963 (szczególnie s. 130-164).

28) A. Boleski, *Słownictwo Juliusza Słowackiego (1825-1848)*, Warszawa-Łódź 1956 (szczególnie s. 11-153).

29) A. Brodnicki, *Język w utworach Zygmunta Krasińskiego (Cz. I)*, w: *Księga pamiątkowa ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin Zygmunta Krasińskiego*, t. I, Lwów 1912 (szczególnie s. 15-24).

30) J. Trypućko, *Język Władysława Syrokomli*, op. cit., s. 250-253, 257, 260-262, 264, 269-271, 278-282.

31) J. Kopeć, *Język Józefa Lompy*, Wrocław 1965 (szczególnie s. 89-115).

32) W. Doroszewski, *Język Teodora Tomasa Jeża (Zygmunta Miłkowskiego)*, Warszawa 1949 (szczególnie s. 13-114, 320-358).

33) Z. Klemensiewicz, *Kilka spostrzeżeń językoznawcy o języku poezji Marii Konopnickiej*, "Prace Filologiczne", t. 20 (1970), s. 337-341 (szczególnie s. 340-341).

34) U. Dzióbałtowska-Chciuk, *O języku poezji Wacława Rolicza-Liedera*, Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, t. 16 (1970), s. 121-141 (szczególnie s. 137-139).

35) S. K. Papierkowski, *Bolesław Leśmian. Studium językowe*, Lublin 1964 (szczególnie s. 38-58, 66-105, 115-198, 210-216).

36) Z. Klemensiewicz, *Pisarskie słownictwo Marii Dąbrowskiej*, "Język Polski" XLII (1962), s. 321-330 (szczególnie s. 322-329).

37) S. Hrabec, *Elementy kresowe w języku niektórych pisarzy polskich XVI i XVII w.*, Toruń 1949 (szczególnie s. 15-18, 21-44, 52-58, 65-75, 80-81, 84-91, 94-99, 103-132).

38) B. Jaskuła, C. Judek, K. Lewaszkiewicz, T. Lewaszkiewicz, *Osobliwości leksykalne języka Ludwika Mierostawskiego (1814-1875)*, "Studia Polonistyczne" t. 10 (1982), s. 37-60 (szczególnie s. 41-60).

39) T. Lewaszkiewicz, *Osobliwości leksykalne w języku Joachima Lelewela*, "Slavia Occidentalis" 33 (1976), s. 59-74 (szczególnie s. 62-70).

40) K. Górski, *Staropolszczyzna w języku Adama Mickiewicza*, "Pamiętnik Literacki" 46 (1955), s. 153-210 (szczególnie s. 153-201).

41) E. Komarowski, *Elementy języka białoruskiego w twórczości Elizy Orzeszkowej*, "Slavia Orientalis" XX (1971), nr 4, s. 419-427 (szczególnie s. 424-426); W. Monach, *Kresowizny i wschodniosłowiańskie elementy leksykalne i frazeologiczne w języku utworów i pism Orzeszkowej*, w: *Studia Polono-Slavica-Orientalia, Acta Litteraria IX*, pod red. B. Białokozowicza, Ossolineum 1958, s. 39-63 (szczególnie s. 46-51, 55-56).

42) D. Bieńkowska, *Słownictwo teatralne w utworach Władysława Reymonta*, fragment pracy, "Poradnik Językowy" 1984, z. 5, s. 290-293 (szczególnie s. 290).

43) H. Kurczab, *Gwara podhalańska w twórczości Stanisława Witkiewicza*, *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Rzeszowie*, z. 13, *Nauki Humanistyczne*, z. 6, Rzeszów 1972, s. 149-175 (szczególnie s. 162-169).

44) Z. Sobierajski, *Elementy gwarowe w utworach Kasprowicza*, *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk*, Wydział Filologiczno-Filozoficzny, *Prace Komisji Filologicznej*, t. 13 (1950), s. 78-104 (szczególnie s. 15-17).

45) Z. Klemensiewicz, *O niektórych osobliwościach języka Wyspiańskiego*, "Język Polski" 1927, s. 6-15, 52-59 (szczególnie s. 54-56); —, *Swoiste właściwości języka Wyspiańskiego i jego utworów*, w: —, *W kręgu języka literackiego i artystycznego*, Warszawa 1961, s. 301-366 (szczególnie s. 345-355).

46) A. Nagłowska, *Neologizmy w twórczości S. Przybyszewskiego*, "Językoznawca" nr 14-15, Lublin 1966, s. 88-101.

47) J. Godyń, *Uwagi o gwarze krakowskiej w utworach Konstantego Krumłowskiego*, *S. Słownictwo*, "Język Polski" 1972, s. 286-295.

48) S. K. Papierkowski, *Czy Leśmian archaizował?*, "Język Polski" 1963, s. 207-218.

49) M. Białokozowska, *Osobliwości leksykalne w utworach satyrycznych Adolfa Nowaczyńskiego*, "Poradnik Językowy" 1988, z. 5, s. 343-357.

50) S. Tomaszewska, *Polszczyzna Żydów w utworach Walerego Łozińskiego*, *Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego*, t. 33 (1987), s. 181-193 (szczególnie s. 189-191).

51) W. Weintraub, *Styl Jana Kochanowskiego*, Kraków 1932 (szczególnie s. 9-26, 101-108).

52) S. Słofski, *O języku Jana Kochanowskiego*, Warszawa 1949 (szczególnie s. 80-81, 84-98).

53) Ś. Szober, *O języku Stanisława Staszica*, w: —, *Wybór pism*, Warszawa 1959, s. 98-168 (szczególnie s. 152-164).

54) Z. J. Nowak, *Wśród zagadnień Mickiewiczowskiej archaizacji*, Zeszyty Naukowe WSP w Katowicach, Sekcja Językoznawstwa, Prace Katedry Języka Polskiego II, Katowice 1962, s. 77-83.

55) T. Skubalanka, *Słownictwo poezji miłosnej J. Słowackiego na tle tradycji*, Toruń 1966.

56) I. Sławińska, *Terminologia teatralna Norwida*, w: „*Rezynerska ręka Norwida*”, Kraków 1971, s. 38-64.

57) D. Bieńkowska, *O słownictwie z zakresu nazw kolorów w powieściach Władysława Reymonta*, „Prace Polonistyczne” 36 (1980), s. 247-252.

58) P. Coates, *Obce słowa i obcość słów w poezji Leśmiana*, „Miesięcznik Literacki” 1979, z. 6, s. 47-55 ; K. Termińska, *Jeszcze jedno czytanie Leśmiana. Propozycje analizy neologizmów*, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, *Język artystyczny*, t. 3, 1985, s. 53-65.

59) M. Nowotny-Szybistowa, *Osobliwości leksykalne w języku Stanisława Ignacego Witkiewicza*, Ossolineum 1973.

60) Por. *Język osobniczy jako przedmiot badań lingwistycznych*, Zielona Góra 1988. Tutaj m. in.: J. Brzeziński, *O ukształtowaniu językowo-stylistycznym poematów pieśniowych Romana Zmorskiego*, s. 45-56 (charakterystyka słownictwa na s. 47-56), P. Suder, *O językowo-stylistycznych wyznacznikach moralizmu sielanek Adama Naruszewicza*, s. 57-68 (charakterystyka słownictwa na s. 60-67), R. Pawelec, *O modyfikacjach znaczeń wyrazów wartościujących i relacji między nimi w pismach Cypriana Norwida*, s. 87-97, R. Wójcik, *O języku poezji Czesława Miłosza*, s. 199-213 (uwagi o słownictwie na s. 211-212).

61) B. Morof, *Język pierwszej epoki twórczości J. I. Kraszewskiego (1829-1838)*, Gdańskie Zeszyty Humanistyczne X, 1967, *Filologia Polska* 4, *Prace Językoznawcze* nr 2, s. 21-30 (szczególnie s. 27-28); „*Język drugiej epoki twórczości J. I. Kraszewskiego (1838-1859)*”, Gdańskie Zeszyty Humanistyczne XII, 1969, *Filologia Polska* nr 4a, *Prace Językoznawcze* nr 4, s. 43-61 (szczególnie s. 56-59).

62) Z. Folejewski, *La fonction des éléments dialectaux dans oeuvres littéraires. Recherches stylistiques fondées sur la prose de W. Orkan*, Uppsala 1949 (szczególnie s. 33-102).

63) J. Kopeć, *Język*, op. cit., s. 89-108.

64) I. Fik, *Uwagi nad językiem Cypriana Norwida*, Kraków 1930 (szczególnie s. 52-53).

65) J. Bartmiński, *Ewolucja metody użytkowania gwary w utworach Adolfa Dygasińskiego*, „*Językoznawca*” nr 6, Lublin 1961, s. 12-32; „*Sposoby użytkowania gwary w utworach Adolfa Dygasińskiego. (W 60-lecie śmierci pisarza)*”, „*Język Polski*” LII (1962), s. 264-280.

66) S. Rospond, *Język*, op. cit., s. 315-320 (Rozdział XV: *Uwagi statystyczne o słownictwie Kochanowskiego i Reja*).

67) M. Des Loges, *Słowo w poezji Asnyka*, w: *Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dr Juliusza Kleinera* (Łódź 1947), Łódź 1949, s. 367-394 (szczególnie s. 374-392).

68) E. Stachurski, *Słownictwo w utworach naturalistów na tle współczesnej polszczyzny pisanej i mówionej*, Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego XXXIV (1988), s. 243-250; *„Słownictwo w utworach polskich naturalistów. Badania statystyczne*, Kraków 1989.

69) K. Radzimowska, *Stylistyka w ujęciu statystycznym*, „Poradnik Językowy” 1970, z. 1, s. 29-35 (szczególnie s. 34-35).

70) M. Balowski, *Słownictwo poezji, dramatu i prozy K. K. Baczyńskiego w świetle badań stylistyczno-językowych*, Zeszyty Naukowe WSP w Opolu, Językoznawstwo IX, 1984, s. 23-44 (szczególnie s. 32-36).

71) E. Rudnicka-Fira, *Czasownik w tekście „Opowiadań” Kazimierza Brandysa w ujęciu statystycznym*, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego nr 133, Prace Językoznawcze 3, Katowice 1976, s. 117-131 (szczególnie s. 120-121).

72) E. Engelking-Teleżyńska, *Z badań nad strukturą ilościową słownictwa „Vade-mecum” Cypriana Norwida*, w: *Język osobniczy*, op. cit., s. 99-110.

73) M. Zembaty-Michalakowa, *Wewnętrzne zróżnicowanie języka osobniczego w zależności od form wypowiedzi (na przykładzie poezji i prozy Tadeusza Nowaka)*, w: *Język osobniczy*, op. cit., s. 177-198.

74) M. Zembaty-Michalakowa, *Poezja Juliana Przybosa w świetle badań statystyczno-językowych na tle porównawczym*, Wrocław 1982 (szczególnie s. 279-291).

75) W. Kuraszkiwicz, *Szkice o języku Mikołaja Reja*, w: *Odrodzenie w Polsce*, t. III, *Historia języka*, cz. 1, Warszawa 1960, s. 113-360 (szczególnie s. 170-202, 206-358).

76) N. Karplukówna, *Język*, op. cit., s. 45-66.

77) B. Gramse, „*Monachomachia*” i „*Antymonachomachia*” w świetle badań leksykometrycznych, „*Językoznawca*” nr 6, Lublin 1961, s. 33-47 (szczególnie s. 43-44).

78) J. Bartmiński, *Ewolucja*, op. cit.; *„Sposoby*, op. cit.; *„Miejsce Adolfa Dygasińskiego w historii dialektyzacji literackiej*, w: *O Adolfie Dygasińskim. Materiały z sesji naukowej w 75-lecie śmierci pisarza*, Kielce 18-19 maja 1977, Kielce 1979, s. 129-150; W. Kwietniowa, *Gwary ludowe w twórczości Adolfa Dygasińskiego*, „*Polonistyka*” 1971, nr 4, s. 9-13; E. Stachurski, *Stylizacja języka postaci w komedii ludowej Adolfa Dygasińskiego „Narzeczona z Ojcowa”*, *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie*, Prace Językoznawcze IV, Kraków 1983, s. 173-185.

79) E. Stachurski, *Archaiczne słownictwo w „albertusach” Adolfa Dygasińskiego*, *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie*, Prace Językoznawcze VI, Kraków 1991, s. 111-125.

80) Z. Gosiewska, *Uwagi o stylizacji myśliwskiej w "Zającu" Dygasińskiego*, "Polonistyka" XIII, 1960, nr 5, s. 25-30; Z. Gosiewska, L. Muszyński, *O słownictwie karcianym u Adolfa Dygasińskiego na podstawie noweli "Wint"*, "Poradnik Językowy" 1967, z. 1, s. 19-24; H. Stodulska, *Język myśliwski na podstawie utworów: "Zajac" A. Dygasińskiego, "Moje przygody łowieckie" i "W puszczy" J. Ejsmonda*, "Językoznawca" nr 8-9, Lublin 1963, s. 111-118.

81) Z. Gosiewska, L. Muszyński, *Nazwy ptaków na podstawie wybranych utworów Dygasińskiego*, "Poradnik Językowy" 1969, z.2, s. 67-74.

82) I. Sarnowska, *Nazewnictwo w wybranych utworach Adolfa Dygasińskiego*, "Onomastica" XXII, 1977, s. 201-232; I. Sarnowska-Giefing, *Nazewnictwo w nowelach i powieściach polskich okresu realizmu i naturalizmu*, Poznań 1984; E. Stachurski, *Socjologiczne uwarunkowania nazw osobowych w utworach Adolfa Dygasińskiego. Część I: Imiona*, Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie, Prace Językoznawcze VI, Kraków 1992, s. 253-270.

83) E. Stachurski, *Słownictwo w utworach naturalistów*, op. cit.; *„Słownictwo w utworach polskich naturalistów*, op. cit.

84) E. Stachurski, *Zmiany w słownictwie tekstów literackich Adolfa Dygasińskiego. (Na podstawie analizy próbek statystycznych ze wszystkich utworów wydanych za życia pisarza)*, w: *O twórczości i życiu Adolfa Dygasińskiego (Materiały z sesji naukowej w 150 rocznicę urodzin pisarza)*, red. H. Wolny, Kielce 1990, s. 121-149.

85) Tamże.

86) L. Niemiec, M. Rachwał, E. Stachurski, M. Zarębina, *Sortowanie tekstów przy pomocy maszyny cyfrowej "CYBER" dla celów badań statystycznych, słownikowych i fleksyjnych. (Współpraca humanistów z matematykiem)*, Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie z.58, Prace Językoznawcze III, 1976, s. 197-209.

87) E. Stachurski, *Słownictwo w utworach polskich naturalistów*, op. cit., s. 225-227 (Lista rangowa próby z prozy epickiej Adolfa Dygasińskiego, przy czym końcowa część listy, czyli tzw. "ślepa lista", została wypełniona na podstawie komputerowego wydruku alfabetycznego haseł leksykalnych występujących w tej próbie).

88) J. Bartmiński, *Sposoby*, op. cit., s. 267-268.

89) K. Kuliczowska, *Literatura dla dzieci i młodzieży*, w: *Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku. Seria IV: Literatura polska w okresie realizmu i naturalizmu*, t. II, Warszawa 1966, s. 527.

90) Z. Gosiewska, *Uwagi*, op. cit.

91) J. Sambor, *Słowa i liczby. Zagadnienia językoznawstwa statystycznego*, Ossolineum 1972, s. 223-224, W. Miodunka, *Swoistość słownika tematycznego*, "Język Polski" LVI, 1976, s. 180-186.

⁹²⁾ P. Guiraud, *Zagadnienia i metody statystyki językoznawczej*, tłum. M. Kniaginowa, Warszawa 1966, s. 99-101; J. Sambor, *Słowa*, op. cit., s. 223-224; K. Wyka, *Słowa-klucze*, w: *Stylistyka polska. Wybór tekstów*, oprac. E. Miodońska-Brookes, A. Kulawik, M. Tatara, Warszawa 1973, s. 153-167; S. Cieślowski, *Słowa-klucze*. (*Na marginesie rozprawy K. Wyki*), "Współczesność" 1965, nr 19.

⁹³⁾ K. Radzimowska, *Stylistyka*, op. cit.

Bibliografia

Źródła

- Dygasieński A., *Beldonek*, Warszawa 1888, s. 1-54
_, *Gody życia. Opowieść*. Warszawa 1925, s. 7-59
_, *Na pańskim dworze*, Warszawa 1884, s. 1-46
_, *Zajac. Powieść*, Warszawa 1900, s. 1-61

Słowniki i encyklopedie

- Encyklopedia powszechna PWN*, t. 1-4, Warszawa 1973-1976
Hoppe S., *Słownik języka łowieckiego*, wyd. 3, Warszawa 1981
Karłowicz J., *Słownik gwar polskich*, t. 1-6, Kraków 1900-1911
Karłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W., *Słownik języka polskiego*, t. 1-8, Warszawa 1900-1927
Linde M. S. B., *Słownik języka polskiego*, wyd. 2, t. 1-6, Lwów 1854-1860
Słownik gwar polskich PAN, red. M. Karaś i J. Reichan, z. 1-4, Wrocław 1979-1983
Słownik języka polskiego, red. W. Doroszewski. t. 1-10, Warszawa 1958-1968
Słownik języka polskiego, red. M. Szymczak, t. 1-3, Warszawa 1978-1981
Słownik polszczyzny XVI wieku, red. M. R. Mayenowa i in., t. 1-19, Ossolineum 1966-1990
Słownik staropolski PAN, red. K. Nitsch i S. Urbańczyk, t. 1-9, Warszawa 1953-1987

Opracowania

- Balowski M., *Słownictwo poezji, dramatu i prozy K. K. Baczyńskiego w świetle badań stylistyczno-językowych*, Zeszyty Naukowe WSP w Opolu, Językoznawstwo IX, 1984, s. 23-44

- Bartmiński J., *Ewolucja metody użytkowania gwary w utworach Adolfa Dygasińskiego*, "Językoznawca" nr 6, Lublin 1961, s. 12-32
- ┌ *Miejsce Adolfa Dygasińskiego w historii dialektyzacji literackiej*, w: *O Adolfie Dygasińskim. Materiały z sesji naukowej w 75-lecie śmierci pisarza, Kielce 18-19 maja 1977*, Kielce 1979, s. 129-150
- ┌ *O derywacji stylistycznej. Gwara ludowa w funkcji języka artystycznego*, Lublin 1977
- ┌ *Sposoby użytkowania gwary w utworach Adolfa Dygasińskiego. (W 60-lecie śmierci pisarza)*, "Język Polski" LII, 1962, s. 264-280
- Białoskórska M., *Osobliwości leksykalne w utworach satyrycznych Adolfa Nowaczyńskiego*, "Poradnik Językowy" 1988, z. 5, s. 343-357
- Bieńkowska D., *O słownictwie z zakresu nazw kolorów w powieściach Władysława Reymonta*, "Prace Polonistyczne" 36, 1980, s. 247-252
- ┌ *Słownictwo teatralne w utworach Władysława Reymonta*, fragment pracy, "Poradnik Językowy" 1984, z. 5, s. 290-293
- Boleski A., *Słownictwo Juliusza Słowackiego (1825-1849)*, Warszawa - Łódź 1956
- Borek H., *Język Adama Gdaczusza*, Ossolineum 1962
- Brajerski T., *O języku "Pieśni" Konstancji Benislawskiej*, Lublin 1961
- Brodnicki A., *Język w utworach Zygmunta Krasińskiego (Cz. I)*, w: *Księga pamiątkowa ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin Zygmunta Krasińskiego*, t. I, Lwów 1912, s. 1-24
- Brzeziński J., *Język Franciszka Dionizego Książnina*, Zielona Góra 1975
- Budzyk K., *Sprawa neologizmów w literaturze*, w: *Stylistyka teoretyczna w Polsce*, red. K. Budzyk, Warszawa 1946, s. 235-247
- Cieślakowski S., *Słowa-klucze. (Na marginesie rozprawy K. Wyki)*, "Współczesność" 1965, nr 19
- Coates P., *Obce słowa i obcość słów w poezji Leśmiana*, "Miesięcznik Literacki" 1979, z. 6, s. 47-55
- Długosz-Kurczabowa K., *Uwagi o języku Kornela Ujejskiego*, "Prace Filologiczne" 25 (1975), s. 479-489
- Dobrzycki S., *Notatki do dziejów języka polskiego literackiego. I. Kilka spostrzeżeń nad językiem Mickiewicza*, "Prace Filologiczne" VII (1909), s. 300-393
- Doroszewski W., *Język Teodora Tomasza Jeża (Zygmunta Miłkowskiego)*, Warszawa 1949
- Dyduchowa B., *Narracja w utworach nowelistycznych Adolfa Dygasińskiego*, Ossolineum 1974

- Dzióbałowska-Chciuk U., *O języku poezji Wacława Rolicza-Liedera*, Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, t. 16 (1970), s. 121-141
- Fik I., *Uwagi nad językiem Cypriana Norwida*, Kraków 1930
- Folejewski Z., *La fonction des éléments dialectaux dans oeuvres littéraires. Recherches stylistiques fondées sur la prose de W. Orkan*, Uppsala 1949
- Godyń J., *Uwagi o gwarze krakowskiej w utworach Konstantego Krumlowskiego*, 5. Słownictwo, "Język Polski" 1972, s. 286-295
- Z. Gosiewska, *Język łowiecki w powieściach Józefa Weysenhoffa*, "Prace Polonistyczne" 7 (1949), Łódź 1950, s. 159-173
- ┌ *O języku powieści gminnych Ryszarda Wincentego Berwińskiego*, "Poradnik Językowy" 1959, z. 8, s. 337-354
- ┌ *Uwagi o stylizacji myśliwskiej w "Zającu" Dygasińskiego*, "Polonistyka" XIII, 1960, nr 5, s. 25-30
- Gosiewska Z., Muszyński L., *Nazwy ptaków na podstawie wybranych utworów Dygasińskiego*, "Poradnik Językowy" 1969, z.2, s. 67-74
- ┌ *O słownictwie karcianym u Adolfa Dygasińskiego na podstawie noweli "Wint"*, "Poradnik Językowy" 1967, z.1, s. 19-24
- Górski K., *Staropolszczyzna w języku Adama Mickiewicza*, "Pamiętnik Literacki" 46 (1955), s. 153-210
- Gramse B., *"Monachomachia" i "Antymonachomachia" w świetle badań leksykometrycznych*, "Językoznawca" nr 6, Lublin 1961, s. 33-47
- Guiraud P., *Zagadnienia i metody statystyki językoznawczej*, tłum. M. Kniaginina, Warszawa 1966
- Hammerl R., Sambor J., *Statystyka dla językoznawców*, Warszawa 1987
- Hrabec S., *Elementy kresowe w języku niektórych pisarzy polskich XVI i XVII w.*, Toruń 1949
- ┌ *O języku Biernata z Lublina*, w: *Odrodzenie w Polsce*, t. III, *Historia języka*, cz. 1, Warszawa 1960, s. 41-54
- Jaskuła B., Judek C., Lewaszkiewicz K., Lewaszkiewicz T., *Osobliwości leksykalne języka Ludwika Mierostawskiego (1814-1875)*, "Studia Polonistyczne" t.10 (1982), s. 37-60
- Język osobniczy jako przedmiot badań lingwistycznych*, red. J. Brzeziński, Zielona Góra 1988
- Jodłowski S., *Studia nad częściami mowy*, Warszawa 1971

- Kaczmarek L., *Staropolszczyzna Mickiewicza a gwary Wielkopolski*, Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego VI 1966, s. 75-80
- Karplukówna M., *Język Jana Jurkowskiego*, Wrocław 1967
- Kawyn-Kurzowa Z., *Język filomatów i filaretów. Słowotwórstwo i słownictwo*, Wrocław 1963
- _, *Język grupy filomatów*, "Język Polski" XXXV (1955), s. 333-360
- Klemensiewicz K., *Kilka spostrzeżeń językoznawcy o języku poezji Marii Konopnickiej*, "Prace Filologiczne", t. 20 (1970), s. 337-341
- _, *O niektórych osobliwościach języka Wyspiańskiego*, "Język Polski" 1927, s. 6-15, 52-59
- _, *Pisarskie słownictwo Marii Dąbrowskiej*, "Język Polski" XLII (1962), s. 321-330
- _, *Swoiste właściwości języka Wyspiańskiego i jego utworów*, w: _, *W kręgu języka literackiego i artystycznego*, Warszawa 1961, s. 301-366
- Komarowski E., *Elementy języka białoruskiego w twórczości Elizy Orzeszkowej*, "Slavia Orientalis" XX (1971), nr 4, s. 419-427
- Kopeć J., *Język Józefa Lompy*, Wrocław 1965
- Kuliczewska K., *Literatura dla dzieci i młodzieży*, w: *Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku. Seria IV: Literatura polska w okresie realizmu i naturalizmu*, t. II, Warszawa 1966, s. 517-536
- Kupiszewski W., *O języku Teofila Lenartowicza, V. Słownictwo*, "Prace Filologiczne" 29, 1979, s. 255-288
- Kuraszkiewicz W., *Szkice o języku Mikołaja Reja*, w: *Odrodzenie w Polsce*, t. III, *Historia języka*, cz. 1, Warszawa 1960, s. 113-360
- Kuraszkiewicz W., Łukaszewicz J., *Ilość różnych wyrazów w zależności od długości tekstu*, "Pamiętnik Literacki" XLII, 1951, z. 1, s. 168-182
- Kurczab H., *Gwara podhalańska w twórczości Stanisława Witkiewicza*, *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Rzeszowie*, z. 13, *Nauki Humanistyczne*, z. 6, Rzeszów 1972, s. 149-175
- Kwaśniewska-Mżyk K., *Regionalizmy w utworach Franciszka Karpińskiego*, *Zeszyty Naukowe WSP w Opolu*, *Językoznawstwo VI*, Opole 1977, s. 143-155
- W. Kwietniowa, *Gwary ludowe w twórczości Adolfa Dygasińskiego*, "Polonistyka" 1971, nr 4, s. 9-13
- Lewaszewicz T., *Osobliwości leksykalne w języku Joachima Lelewela*, "Slavia Occidentalis" 33 (1976), s. 59-74

- Loges M. des, *Słowo w poezji Asnyka*, w: *Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej prof. dr Juliusza Kleinera (Łódź 1947)*, Łódź 1949, s. 367-394
- Malinowski L., *O języku komedii Bohomolca*, Kraków 1895
- Mańczak W., *Pojęcie ilości w języku*, "Studia Filozoficzne" nr 6 (15), 1959, s. 111-127
- „*Statistique et analyse linguistique*”, "Lingva" vol. 18, nr 2, , Amsterdam 1967, p. 207-212
- Markiewicz H., *Główne problemy wiedzy o literaturze*, wyd. 3 uzupełnione i poprawione, Ossolineum 1979
- Milewski T., *Językoznawstwo*, Warszawa 1967
- Miodunka W., *Swoistość słownictwa tematycznego*, "Język Polski" LVI, 1976, s. 180-186
- Monach W., *Kresowizmy i wschodniosłowiańskie elementy leksykalne i frazeologiczne w języku utworów i pism Orzeszkowej*, w: *Studia Polono-Slavica-Orientalia, Acta Litteraria IX*, pod red. B. Białokozowicza, Ossolineum 1958, s. 39-63
- Moroń B., *Język pierwszej epoki twórczości J.I. Kraszewskiego (1838-1859)*, Gdańskie Zeszyty Humanistyczne XII, 1969, Filologia Polska 4a, Prace Językoznawcze nr 4, s. 43-61
- „*Język pierwszej epoki twórczości J.I. Kraszewskiego (1829-1838)*”, Gdańskie Zeszyty Humanistyczne X, 1967, Filologia Polska 4, Prace Językoznawcze nr 2, s. 21-30
- Muller Ch., *Initiation a la statistique linguistique*, Paris 1968
- Nagłowska A., *Neologizmy w twórczości S. Przybyszewskiego*, "Językoznawca" nr 14-15, Lublin 1966, s. 88-101
- Niemiec L., Rachwał M., Stachurski E., Zarębina M., *Sortowanie tekstów przy pomocy maszyny cyfrowej "CYBER" dla celów badań statystycznych, słownikowych i fleksyjnych. (Współpraca humanistów z matematykiem)*, Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie z.58, Prace Językoznawcze III, 1976, s. 197—209
- Nowak Z. J., *Wśród zagadnień Mickiewiczowskiej archaizacji*, Zeszyty Naukowe WSP w Katowicach, Sekcja Językoznawstwa, Prace Katedry Języka Polskiego II, Katowice 1962, s. 77-83
- Nowotny-Szybistowa M., *Osobliwości leksykalne w języku Stanisława Ignacego Witkiewicza*, Ossolineum 1973
- Papierkowski S. K., *Bolesław Leśmian. Studium językowe*, Lublin 1964
- „*Czy Leśmian archaizował ?* "Język Polski" 1963, s. 207-218

- „Garść uwag o języku Szymona Szymonowica, „Roczniki Humanistyczne Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 1962, nr 1, s. 7-40
- Peplowski F., *Słownictwo i frazeologia polskiej publicystyki okresu Oświecenia i Romantyzmu*, Warszawa 1961
- Pisarek W., *Mierzenie stylistycznej i emotywności wartości słownictwa*, „Zeszyty Prasoznawcze” XII, 1971, nr 2, s. 37-46
- Rachwałowa M., *Słownictwo tekstów naukowych*, Ossolineum 1986
- Radzimowska K., *Stylistyka w ujęciu statystycznym*, „Poradnik Językowy” 1970, z. 1, s. 29-35
- Reczkowa B., *Słownictwo komedii A. K. Czartoryskiego wyrazem walki o czystość i bogactwo języka polskiego*, „Język Polski” XLI 1961, s. 197-207
- Rospond S., *Język i artyzm językowy Jana Kochanowskiego*, Wrocław 1961
- J. Rozental, *Szkic charakterystyki języka Aleksandra Fredry*, „Prace Polonistyczne” 14 (1958), s. 125-146
- Rudnicka-Fira E., *Czasownik w tekście „Opowiadań” Kazimierza Brandysa w ujęciu statystycznym*, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego nr 133, Prace Językoznawcze 3, Katowice 1976, s. 117-131
- Sambor J., *Badania statystyczne nad słownictwem (na materiale „Pana Tadeusza”)*, Ossolineum 1969
- „Językoznawstwo statystyczne dla pracowników informacji naukowej”, Warszawa 1978
- „Słowa i liczby. Zagadnienia językoznawstwa statystycznego”, Ossolineum 1972, s. 223—224
- Sarnowska I., *Nazewnictwo w wybranych utworach Adolfa Dygasińskiego*, „Onomastica” XXII, 1977, s. 201-232
- Sarnowska-Gieffing I., *Nazewnictwo w nowelach i powieściach polskich okresu realizmu i naturalizmu*, Poznań 1984
- Skorupka S., *O metodach badań języka autorów*, „Przegląd Humanistyczny” XVII, 1973, nr 5, s. 33-45
- Skubalanka T., *Historyczna stylistyka języka polskiego. Przekroje*, Ossolineum 1984
- „Neologizmy w polskiej poezji romantycznej”, Toruń 1962
- „Słownictwo poezji miłosnej J. Słowackiego na tle tradycji”, Toruń 1966
- Sławińska I., *Terminologia teatralna Norwida*, w: „Reżyserska ręka Norwida”, Kraków 1971, s. 38-64
- Słofiński S., *O języku Jana Kochanowskiego*, Warszawa 1949

- Smółkowa T., *Słownictwo i fleksja "Lalki" Bolesława Prusa. Badania statystyczne*, Ossolineum 1974
- Sobierajski Z., *Elementy gwarowe w utworach Kasprowicza*, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wydział Filologiczno-Filozoficzny, Prace Komisji Filologicznej, t. 13 (1950), s. 78-104
- Stachurski E., *Archaiczne słownictwo w "albertusach" Adolfa Dygasińskiego*, Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie, Prace Językoznawcze VI, Kraków 1991, s. 111-125
- ┐ *Słownictwo w utworach naturalistów na tle współczesnej polszczyzny pisanej i mówionej*, Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego XXXIV (1988), s. 243-250
- ┐ *Słownictwo w utworach naturalistów. Badania statystyczne*, Kraków 1989
- ┐ *Socjologiczne uwarunkowania nazw osobowych w utworach Adolfa Dygasińskiego. Część I: Imiona*, Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie, Prace Językoznawcze VII, Kraków 1992, s. 253-270
- ┐ *Stylizacja języka postaci w komedii ludowej Adolfa Dygasińskiego "Naręczona z Ojcowa"*, Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie, Prace Językoznawcze IV, Kraków 1983, s. 173-185
- ┐ *Zmiany w słownictwie tekstów literackich Adolfa Dygasińskiego. (Na podstawie analizy próbek statystycznych ze wszystkich utworów wydanych za życia pisarza) w: O twórczości i życiu Adolfa Dygasińskiego. (Materiały z sesji naukowej w 150 rocznicę urodzin pisarza)*. red. H. Wolny, Kielce 1990, s. 121-149
- Stankiewicz S., *Pierwiastki białoruskie w polskiej poezji romantycznej, cz. 1. (Do roku 1830)*, Wilno 1936
- Stieber Z., *Uwagi o języku Wacława Potockiego*, Łódź 1947 (odbitka z "Prac Polonistycznych" seria 5)
- Stodulska H., *Język myśliwski na podstawie utworów: "Zajęc" A. Dygasińskiego, "Moje przygody łowieckie" i "W puszczy" J. Ejsmonda*, "Językoznawca" nr 8-9, Lublin 1963, s. 111-118
- Szober S., *O języku Stanisława Staszica*, w: ┐ *Wybór pism*, Warszawa 1959, s. 98-168
- Taszycki W., *Czechizmy w języku Reja*, "Prace Filologiczne" XII (1927), s. 54-67
- Termińska K., *Jeszcze jedno czytanie Leśmiana. Propozycje analizy neologizmów*, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, *Język artystyczny*, t. 3, 1985, s. 53-65
- Tokarski J., *Słownictwo (Teoria wyrazu)*, Warszawa 1971

- Tomaszewska S., *Polszczyzna Żydów w utworach Walerego Łozińskiego*, Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, t. 33, 1987, s. 181-193
- Trypućko J., *Język Władysława Syrokomli (Ludwika Kondratowicza)*, t. II, Uppsala 1957
- Turska H., *Język Jana Chodźki*, Wilno 1930
- Weintraub W., *Styl Jana Kochanowskiego*, Kraków 1932
- Wells R., *Nominal and Verbal Style*, w: *Style in Language*, ed. by T.A. Seboek, New York 1960, p. 213-220
- Węgier J., *Język Franciszka Bohomolca*, Poznań 1972
- „*Język komedii pisarzy Oświecenia. Słownictwo, frazeologia*, Warszawa-Poznań 1973
- Wilkoń A., *O języku artystycznym*, w: *O języku literatury*, red. J. Bubak i A. Wilkoń, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach nr 397, Katowice 1981, s. 221-229
- „*O języku i stylu "Ogniem i mieczem" Henryka Sienkiewicza. Studia nad tekstem*, Warszawa 1976
- Woronczak J., *Metody obliczania wskaźników bogactwa słownikowego tekstów*, w: *Poetyka i matematyka*, red. M. R. Mayenowa, Warszawa 1965, s. 145-163
- „*O statystycznym określaniu spójności tekstu*, w: *Semantyka tekstu i języka*, red. M. R. Mayenowa, Wrocław 1976, s. 165-174
- Wójcik R., *Język Wacława Rzewuskiego*, Szczecin 1977
- Wyka K., *Słowa-klucze*, w: *Stylistyka polska. Wybór tekstów*, oprac. E. Miodońska-Brookes, A. Kulawik, M. Tatar, Warszawa 1973, s. 153-167
- Yule C. U., *Statistical Study of Vocabulary*, Cambridge 1944
- Zaleski J., *Język Aleksandra Fredry, cz. 2. Fleksja, składnia, słownictwo*, Ossolineum 1975
- Zarębina M., *Ustalenie korpusu tekstowego dla badań statystycznych*, w: *Studia nad składnią polszczyzny mówionej*, red. T. Skubalanka, Wrocław 1978, s. 103-110
- Zembaty-Michalakowa M., *Poezja Juliana Przybosa w świetle badań statystyczno-językowych na tle porównawczym*, Wrocław 1982
- „*Problem badania stylu metodą statystyczną na przykładzie "Marii" A. Malczewskiego i "Wacława" J. Słowackiego*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 177, Prace Literackie XVI, Wrocław 1972, s. 177-202
- Zieniukowa J., *Z dziejów polszczyzny literackiej w XVIII wieku. Język pism Janu Jabłonowskiego wobec ówczesnych przepisów normatywnych*, Ossolineum 1968

Streszczenie

EDWARD STACHURSKI

Rozwój i zróżnicowanie słownictwa pisarza. Na podstawie prób tekstowych z utworów Adolfa Dygasińskiego

Rozprawa przedstawia w swej początkowej części dotychczasowe sposoby opisywania słownictwa pisarzy (w tym także próby opisu słownictwa tekstów literackich A. Dygasińskiego), uwzględniając łącznie około 80 monografii, rozpraw i artykułów. Następnie autor charakteryzuje metodę zastosowaną przy opracowaniu problemu badawczego.

Próby 10 000-wyrazowe z 4 utworów powieściowych z różnych okresów twórczości pisarza ("Na pańskim dworze", "Beldonek", "Zajac", "Gody życia") zostały posortowane przez maszynę cyfrową CYBER, a otrzymane listy alfabetyczne i rangowe zostały porównane między sobą oraz z listą alfabetyczną i rangową próby sondażowej reprezentującej wszystkie teksty literackie wydane za życia pisarza. Tą drogą zostało wyodrębnione nie powtarzające się, a więc charakterystyczne dla każdej z 4 prób tekstowych słownictwo pełnosemantyczne (4 kategorie gramatyczno-semantyczne: rzeczowniki, przymiotniki, czasowniki i przysłówki).

Pozwoliło to ustalić zasób leksykalny porównywanych utworów i ukazać tendencje w wyzyskiwaniu przez pisarza dla celów artystycznych określonych typów słownictwa (słownictwa typowo literackiego wraz z terminologią specjalną i elementami publicystyki, słownictwa dawnego, potocznego i gwarowego oraz środowiskowego), a także pewnych struktur słowotwórczych i charakterystycznych połączeń wyrazowych, takich jak: deminutywy, augmentatywy, wyrazy złożone i pary rzeczowników. Bardzo symptomatyczne dla warstwy stylistycznej tekstów porównywanych utworów są słowa—klucze oraz słownictwo rzadkie i najrzadsze.

Linia rozwojowa leksyki pisarza scharakteryzowana jest we wnioskach końcowych. Można ją ująć w skrócie następująco: od uprzywilejowania nośnego seman-

tycznie rzeczownika poprzez ożywiający akcję czasownik do wykorzystywanego w funkcji epitetu przymiotnika, od dominacji słownictwa typowo literackiego z elementami leksykalnymi stylu publicystycznego i popularnonaukowego poprzez szerokie wykorzystanie prozaizmów, gwaryzmów, deminutywów i augmentatywów (przy jednoczesnym ograniczeniu leksyki literackiej) do umiejętnego wzbogacenia słownictwa tekstów literackich przez wszechstronne wykorzystanie słownictwa typowo literackiego (a nawet poetyckiego) i elementów leksykalnych dawnych, regionalnych i środowiskowych oraz częstsze używanie różnorodnych formacji słowotwórczych i charakterystycznych połączeń wyrazowych. O bogactwie i wielopłaszczyznowości stylistycznej ostatnich utworów świadczy najobfitsze w nich (nie powtarzające się w innych utworach) słownictwo rzadkie i najrzadsze.

Summary

EDWARD STACHURSKI

Development and Differentiation of the Writer's Vocabulary. Based on the Textual Samples from the Works of Adolf Dygasiński

In its first part the paper presents the ways of describing various writers' vocabulary employed so far (including the attempts at analysing A. Dygasiński's literary texts), taking into consideration about 80 monographs, papers and articles on the subject. Next the author demonstrates the method which he employed in his critical analysis of the problem investigated.

Ten thousand-word samples, taken from four novels written at different times ("Na pańskim dworze", "Beldonek", "Zajac", "Gody życia"), were sorted out by computer CYBER. The obtained alphabetical lists were compared with one another, and then compared with sample representing all the literary texts of the author, published during his lifetime. In this way four textual samples were separated,

containing unrecurring full-semantic words characteristic for every sample. (There were four grammar-semantic categories: substantives, verbs, adjectives and adverbs).

It allowed to establish the lexical store of the four compared novels and point out the author's tendencies in making use of different kinds of vocabulary, namely: typical literary words, special vocabulary, language of journalism, archaic, colloquial, dialectal elements, vocabulary characteristic for some communities, characteristic clusters of words, as well as some morphological structures, such as diminutives, augmentatives, compounds, and noun pairs. Very characteristic for the stylistic layer of the compared novels are a number of key-words, rare and the rarest words.

The development of the writer's lexical store is characterised in the conclusion. It can be summed up as follows: it progresses from the semantically loaded noun through the verb enlivening action to the adjective functioning as an epithet; from the domination of typical literary words with the elements of the language of journalism and popularised scientific vocabulary through widespread prosaisms, dialectal forms, diminutives and augmentatives (limiting the use of literary vocabulary) to skilful enlargement of the vocabulary employed by comprehensive use of typically literary and even poetic vocabulary, archaic elements, regional and local words and more often the use of various morphological forms and characteristic clusters of words. How rich and stylistically many-layered are the last works of the writer can be seen in the most abundant use of the rare and the rarest vocabulary which does not occur in such a degree in the samples from the earlier works.

Spis treści

Sposoby opisywania słownictwa pisarzy.....	5
Próby opisu słownictwa tekstów literackich A. Dygasińskiego.....	8
Technika opracowania badanego materiału leksykalnego.....	9
Zasób leksykalny porównywanych utworów.....	10
Podstawowe kategorie semantyczno-gramatyczne.....	11
Charakterystyka jakościowa słownictwa pełnosemantycznego.....	13
Niektóre formacje słowotwórcze.....	21
Słownictwo tematyczne i słowa-klucze.....	23
Słownictwo rzadkie i najrzadsze.....	24
Wnioski końcowe.....	37
Przypisy.....	38
Bibliografia.....	46
Streszczenie.....	54
Summary.....	55

ISSN 0239-6025

